

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KORUPCE V ČESKÉ REPUBLICE A
EVROPSKÝCH STÁTECH Z POHLEDU
TRESTNÍHO PRÁVA**

Autor práce: Josef Zachoval, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Iveta Konířová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Josef Zachoval

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Korupce v České republice a evropských státech z pohledu trestního práva

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Corruption in the Czech republic and European countries from a criminal law perspective

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

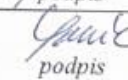

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulu): JUDr. Iveta Konířová

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 10/2023

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je komparace legislativního přístupu vybraných evropských států k problematice korupce. Vedlejším cílem je charakteristika a zhodnocení současného stavu v oblasti korupce ve vybraných evropských státech s akcentem na Českou republiku.

Student: Josef Zachoval, DiS.	31.10.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Iveta Konířová	31.10.2023 datum	 podpis

Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11.12.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.12.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	18.12.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce JUDr. Ivetě Konířové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ZACHOVAL, J. *Korupce v České republice a evropských státech z pohledu trestního práva: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. (83 s). Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Iveta Konířová.

Klíčová slova: korupce, úplatkářské trestné činy, klientelismus, Česká republika, evropské státy

Bakalářská práce se zabývá problematikou korupce v České republice a ve vybraných evropských státech. V teoretické části práce je pojednáno o historii a společenské podstatě korupce z pohledu trestního práva, následuje obecné vymezení jednotlivých korupčních trestných činů a jejich základních znaků, vysvětlení jejich projevů, příčin a následků. Poté následuje analýza možných protikorupčních opatření. Druhá část práce se zaměřuje na praktickou stránku bakalářské práce, a to empirický výzkum z různého segmentu osob: (i) jednak charakteristických znaků pachatelů korupčních trestných činů ve výkonu trestu, (ii) jednak praktických zkušeností s možným korupčním jednáním z oblasti příslušníků bezpečnostních sborů. Data jsou získávána jak formou dotazníkového šetření, tak formou anonymního rozhovoru, a to vše především se zaměřením na znaky a pohnutky, které (by) danou osobu ke korupčnímu jednání vedly. Autor bakalářské práce se v oblasti empirického výzkumu mírně odchýlil od projektu své práce a téma rozšířil i mimo segment reálných pachatelů korupčních trestných činů; důvodem uvedeného byl nedostatečný vzorek dotazovaných osob identifikovaných v projektu. Hlavním cílem bakalářské práce pak bylo porovnat problematiku korupce z pohledu trestního práva v České republice a ve vybraných evropských státech, objasnit praktický dopad škodlivosti korupce na společnost jako takovou a vyvodit z uvedeného praktický závěr.

ABSTRACT

ZACHOVAL, J. *Corruption in the Czech Republic and European countries from the perspective of criminal law: Bachelor Thesis*. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2024. (83 p.). Supervisor: JUDr. Iveta Konířová.

Keywords: corruption, bribery crimes, clientelism, Czech Republic, European countries

The bachelor thesis deals with the issue of corruption in the Czech Republic and in some European countries. The theoretical part of the thesis deals with the history and social nature of corruption from the perspective of criminal law, followed by general definition of individual corruption crimes and their basic features, explanation of their manifestations, causes and consequences. This is followed by an analysis of possible anti-corruption measures. The second part of the thesis focuses on the practical side of the Bachelor's thesis, namely empirical research from a different segment of people: (i) firstly, the characteristics of perpetrators of corruption offences in prison, (ii) secondly, practical experiences of possible corrupt behaviour from the field of members of the security forces. The data is collected both through a questionnaire survey and an anonymous interview, all with a focus on the characteristics and motives that (might) lead people to act corruptly. The author of the bachelor thesis deviated slightly from the project of his thesis in the area of empirical research and extended the topic beyond the segment of real perpetrators of corruption crimes; the reason for this was the insufficient sample of interviewees identified in the project. The main objective of the bachelor thesis was to compare the issue of corruption from the perspective of criminal law in the Czech Republic and in selected European countries, to clarify the practical impact of the harmfulness of corruption on society as a whole and to draw a practical conclusion.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Korupce z pohledu trestního práva v České republice a ve vybraných evropských státech.....	11
2.1 Historie a společenská podstata korupce	11
2.2 Korupce Ukrajiny.....	14
2.3 Korupce Slovenska.....	19
2.4 Dílčí závěr – srovnání vybraných evropských zemí	22
2.5 Problematika trafik.....	23
3 Korupční trestné činy v České republice a ve vybraných evropských státech a jejich základní znaky	25
3.1 Vymezení korupčního jednání na území České republiky	26
3.2 Předpoklad vzniku korupce	27
3.3 Druhy korupce	28
3.4 Subjekty korupce.....	29
3.5 Pravděpodobnost vzniku korupce a její infiltrace do systému	30
4 Možná protikorupční opatření	31
4.1 Historie protikorupční politiky Evropské unie	32
4.2 Odhalování korupce - obecně	33
4.3 Postupy korupčního prověřování	34
4.4 Prokazování korupce	35
4.5 Protikorupční boj.....	36
4.6 Systém kontroly	40
4.7 Monitoring kontrol.....	40
4.8 Whistleblowing (ochrana oznamovatelů).....	41
4.8.1 Kdo je whistleblower?.....	42
4.8.2 Externí a interní whistleblowing	42

4.7.3	Trestně právní úprava ochrany oznamovatelů	43
5	Obecné charakteristické znaky (nejen) pachatelů korupčních trestných činů ve výkonu trestu	45
5.1	Motivace a její význam (ve vztahu k páčání korupce)	47
5.1.1	Funkce motivace	48
5.2	Praktická část	49
5.2.1	Nestandardizovaný rozhovor	49
5.2.2	Anketa	50
	Závěr	67
	Seznam použitých zdrojů	70
	Seznam zkratk	73
	Seznam obrázků	74
	Seznam příloh	75
	Přílohy	76

Úvod

Tématem bakalářské práce je v současné době velmi diskutovaná problematika korupce v České republice a ve vybraných evropských státech. Autor se tématem zabýval již v minulosti, nyní na toto téma navázal i z hlediska řešení této otázky ve vybraných evropských státech a doplnil práci především o svoji praktickou zkušenost jednak s pachateli korupčních trestných činů ve výkonu trestu, jednak o praktickou zkušenost s možným korupčním jednáním z oblasti příslušníků bezpečnostních sborů. Snahou autora bylo rovněž porovnat úpravu řešení otázky korupce „u nás“ a ve vybraných evropských státech, zhodnotit, jak je která země z hlediska korupce „riziková“, popř. jaká zaujímá opatření k minimalizaci tohoto škodlivého jednání.

Korupce je v moderní společnosti bohužel velice častým jevem, byť má kořeny historické. Je mylnou domněnkou, že se korupce vymýtila společně s převratem na politické scéně po roce 1989. Není výjimkou, že autor kvůli charakteru svého povolání (příslušník Vězeňské služby ČR) čelí dotazům od okolí, jestli se s korupcí setkal, co tedy korupce vlastně je, jak je to „u nás“ a v Evropě, zda možný majetkový prospěch skutečně dokáže ovlivnit korumpující osobu natolik, že se takového jednání dopustí, apod. Z těchto důvodů se autor rozhodl věnovat se ve své práci i obecné charakteristice úplatkářských trestných činů vedoucích k objasnění, co korupce je, mezi které trestné činy korupce patří, jaký za ně hrozí postih apod. a následně autor analyzoval i možná protikorupční opatření, aby k takovému jednání nedocházelo. Práce se zabývá aktuálním tématem, majícím dopad na veřejnou správu i celou společnost.

Praktická část práce pak byla zpracována formou ankety určené příslušníkům bezpečnostních sborů, jakož i formou anonymního rozhovoru s bývalým odsouzeným za korupční jednání, se zaměřením na znaky a pohnutky, které pachatele ke korupčnímu jednání vedly, popř. by osobu ke spáchání možného korupčního trestného činu vést mohly. Hlavním cílem bylo objasnit praktický dopad škodlivosti korupce na společnost jako takovou a vyvodit z uvedeného praktický závěr.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza a porovnání problematiky korupce z pohledu trestního práva v České republice a ve vybraných evropských státech, s akcentem na praktické otázky škodlivosti korupce a jejího dopadu na společnost jako takovou. Vedlejším cílem práce je pak poukázat na nejpálčivější otázky v korupci řešené (historie a současnost), vysvětlit její projevy, příčiny a následky, popř. jaké jsou možnosti, jak korupci předejít. V poslední části práce je prostor věnován i reálným zkušenostem autora s pachateli korupčních trestných činů, kde jsou popsány obecné znaky a pohnutky, které je k trestné činnosti vedly a provedena analýza uvedeného s tím spojená. Vzhledem k úzkému segmentu skutečných pachatelů korupčních trestných činů, kdy autor měl pouze omezenou možnost tyto poznat, autor navíc mezi dotazované zahrnul i anketu s příslušníky bezpečnostních sborů, s ohledem na to, zda existuje možné riziko tendenčnosti ke korupčnímu jednání i u těchto osob.

Tato bakalářská práce má z pohledu autora dvě roviny, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část byla zpracována především popisnou metodou za pomoci rešerše odborné právní literatury, příslušných právních předpisů, jakož i dalších odborných materiálů a elektronických zdrojů. Následuje srovnávací část, a to porovnání problematiky korupce jako takové v České republice a ve vybraných evropských státech, za pomoci metody analýza a dedukce. Stav úrovně korupčního jednání v České republice a ve vybraných evropských státech byl zjištěn za pomoci vyhodnocení vybraných statistických dat. Získané výsledky jsou vzájemně porovnávány a vyhodnocovány. V práci je využita i praktická metoda pozorování, a to především v reálném světě vězňů ve výkonu trestu, popř. i u samotných příslušníků bezpečnostních sborů. Jde o praktický výzkum založený na konkrétních výstupech konkrétních osob, v čemž autor rovněž vidí přínos své práce pro studovaný obor.

2 Korupce z pohledu trestního práva v České republice a ve vybraných evropských státech

Tato kapitola se zabývá trestností korupce a vývojem korupce, která vychází z historie, kdy Česká republika neměla přímou trestněprávní úpravu korupčního jednání. Korupce je tedy poměrně nově postihovaným protiprávním jednáním, zakotveným do platného právního řádu, přičemž společností je korupce vnímána především jako úplatkářství, kterému trestní zákoník věnuje samostatnou část.

2.1 Historie a společenská podstata korupce

Z historického hlediska je korupce známá tzv. „odjakživa“. Už když byly zřízeny jedny z prvních státních útvarů, tak korupce existovala v určité formě zneužívání politicko-ekonomické moci, veřejné správy a sahala až po ty nejvyšší, což byli vrcholní vládcí. Boj s korupcí zaznamenáváme už ve starověkém Řecku a Římě, kde byla příslušná opatření vepsána do pramenů práva. Později, v různých politických druzích systému, má korupce vzrůstající tendence, ať už se jedná o diktátorství, totalitní režim, kde má vyšší zastoupení, tak i v demokratickém státě.¹ V současné době je korupce považována za jeden z hlavních problémů, kterým společnost čelí. Tento fenomén představuje vážné riziko pro bezpečnost a stabilitu společenského uspořádání a má vliv na různé aspekty života. Korupce narušuje ekonomiku a ohrožuje základy právního státu, čímž podkopává občanskou důvěru ve veřejné instituce, které by měly sloužit obecnému dobru. Její existence je v rozporu s ústavními principy České republiky a je nejvíce zakořeněna v mocenských strukturách, které mají vliv na společenské a politické procesy. Pokud nejsou dodržovány demokratické normy a procedury, korupce prosperuje.²

Forma rozšiřování korupce se liší mezi různými zeměmi a závisí na jejich právních systémech a úsilí o její potlačení. Země s vysokou úrovní civilizace a morálních hodnot, jako jsou např. Norsko, Švýcarsko a Island, mají tendenci mít nižší míru korupce, ve srovnání se zeměmi např. třetího světa, kde je korupce běžná a boj

¹CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003. 222s. ISBN 807201434X, 9788072014347.

²VANTUCH, P. Korupce a kriminalita. Brno: Rašínova vysoká škola. 2008. s. 6-7

proti ní není tak intenzivní. Úroveň korupce lze tedy považovat za ukazatel rozvoje země, kde platí, že čím je země rozvinutější, tím je korupce méně rozšířená. V 19. století byly v českých zemích platné trestní zákony, které rozlišovaly úplatkářství na pasivní a aktivní formu. Pasivní forma spočívala v zneužívání úřední moci, zatímco aktivní forma se týkala podněcování ke zneužití úřední moci.³ Po nástupu komunistického režimu v roce 1948 byla tato legislativa nahrazena trestním zákonem č. 86/1950 Sb., který úplatkářství definoval jako trestný čin proti pořádku ve veřejných věcech. Zákon trestal jak přijímání úplatků, tak podplácení a zahrnoval i nepřímé úplatkářství, jenž bylo chápáno jako zneužití vlivu na veřejného činitele výměnou za úplatek. Zákon rovněž obsahoval ustanovení o účinné lítosti, které mohlo vést k zániku trestnosti.⁴

Další změny přinesl trestní zákon č. 140/1961 Sb., který přestože přinesl spíše jen drobné technické úpravy, zavedl definici pojmu úplatku a veřejného činitele, což byl pokrok oproti předchozímu stavu.

V období totalitního režimu mezi lety 1948 a 1989 byla v české společnosti rozšířena pak forma drobné spotřebitelské korupce. Tento druh korupce nebyl považován za tak závažný jako dnešní korupce, ale byl důsledkem nedostatku spotřebního zboží a materiálů. Prodejci často vyměňovali nebo prodávali nedostatkové zboží za protislužby pouze svým známým. Nejběžnějšími protislužbami byly výměny za jiné vzácné zboží nebo služby. Společnost vnímala tuto formu korupce jako vlivná spojení, jejichž hodnota rostla s nedostupností zboží a postavením jedince ve společnosti. Ti, kteří neměli přístup k těmto vazbám, museli vystačit s omezenou nabídkou. V minulosti byla spotřebitelská korupce vnímána jako běžná výměna služeb mezi lidmi, závislá na dostupnosti zboží. Významnost takového jednání rostla s raritou zboží a sociálním postavením jednotlivce. Ti bez přístupu k těmto “vlivným spojení” se museli spokojit s omezenými možnostmi. Po privatizaci v 90. letech se objevily případy korupce, kdy lidé pokoušeli ovlivnit privatizační procesy nabídkou peněz. To vedlo k legislativním změnám, jako byla např. novela trestního zákona č. 557/1991 Sb., která zdůrazňovala rovnost účastníků ve veřejných soutěžích.

³DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch (eds.) ŠIMÍČEK. Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii. / Břetislav Dančák, Vít Hloušek, Vojtěch Šimíček (eds.). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. (Sborníky ; svazek č. 28). ISBN 80-210-4062-9.s.52

⁴CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003. 222s. ISBN 807201434X, 9788072014347 s. 79

Od roku 2010 platí v České republice nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který, podobně jako předchozí zákony, neobsahuje přímou definici korupce, ale zaměřuje se na úplatkářství. Motivace, ke korupci ovšem zůstává stejná - získání určitých neoprávněných výhod. Korupce přetrvává i přes její negativní dopady dodnes, zvláště po zavedení tržního mechanismu, který zvýšil její rozšíření. Zavedená zvyklost drobné korupce z dob minulých se v novém ekonomickém prostředí transformovala do významnější finanční motivace.⁵

Vnímání korupce se tedy liší v závislosti na zemi, a proto se také liší právní úpravy definující korupci. V některých zemích může být chování, které je někde považováno za korupční, bráno jako normální, tedy v souladu se zákonem. V České republice je korupce právně řešena na dvou úrovních: veřejnoprávní, kde se většinou uplatňuje trestní zákoník, a soukromoprávní, kde se případy řeší podle nového občanského zákoníku.

Kromě toho Česká republika přijala řadu zákonů vycházejících z mezinárodních dohod a právních předpisů EU, které pomáhají zvyšovat transparentnost veřejného sektoru a zlepšují odhalování a trestání korupčních činů (např. zákon o veřejných zakázkách, zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a zákon o střetu zájmů).

Společensky je pak korupce chápána jako zneužití postavení, které souvisí s porušením zásad nestrannosti při rozhodování ve veřejném zájmu. Jejím cílem je materiální obohacení nebo jiné výhody, často na úkor jiných právních hodnot. Korupce může narušit volnou hospodářskou soutěž v přirozeném tržním prostředí. Hlavní součástí korupčního vztahu je osoba, která má právo nestranně rozhodovat, ale její moc jí umožňuje (i když právní řád to zakazuje) odchýlit se od stanovených pravidel. Z pohledu širšího spektra je účast v korupčním vztahu mravním a etickým selháním. Schopnost bezpečnostních orgánů státu potlačovat korupci je ukazatelem kvality institucionálního systému a dodržování morálních hodnot. Je smutným faktem, že korupce se vyskytuje v mnoha společenských oblastech – od politiky a veřejné sféry až po média. Čím je podíl korupce ve státě nižší, tím je stát vyspělejší. I když trestní zákoník v České republice nepoužívá přesně termín „korupce“, trestné činy spojené s

⁵Co je korupce - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>. [cit. 2024-01-04].

korupcí jsou sankcionovány v hlavě X. trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) nazvané „Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných.“⁶

2.2 Korupce Ukrajiny

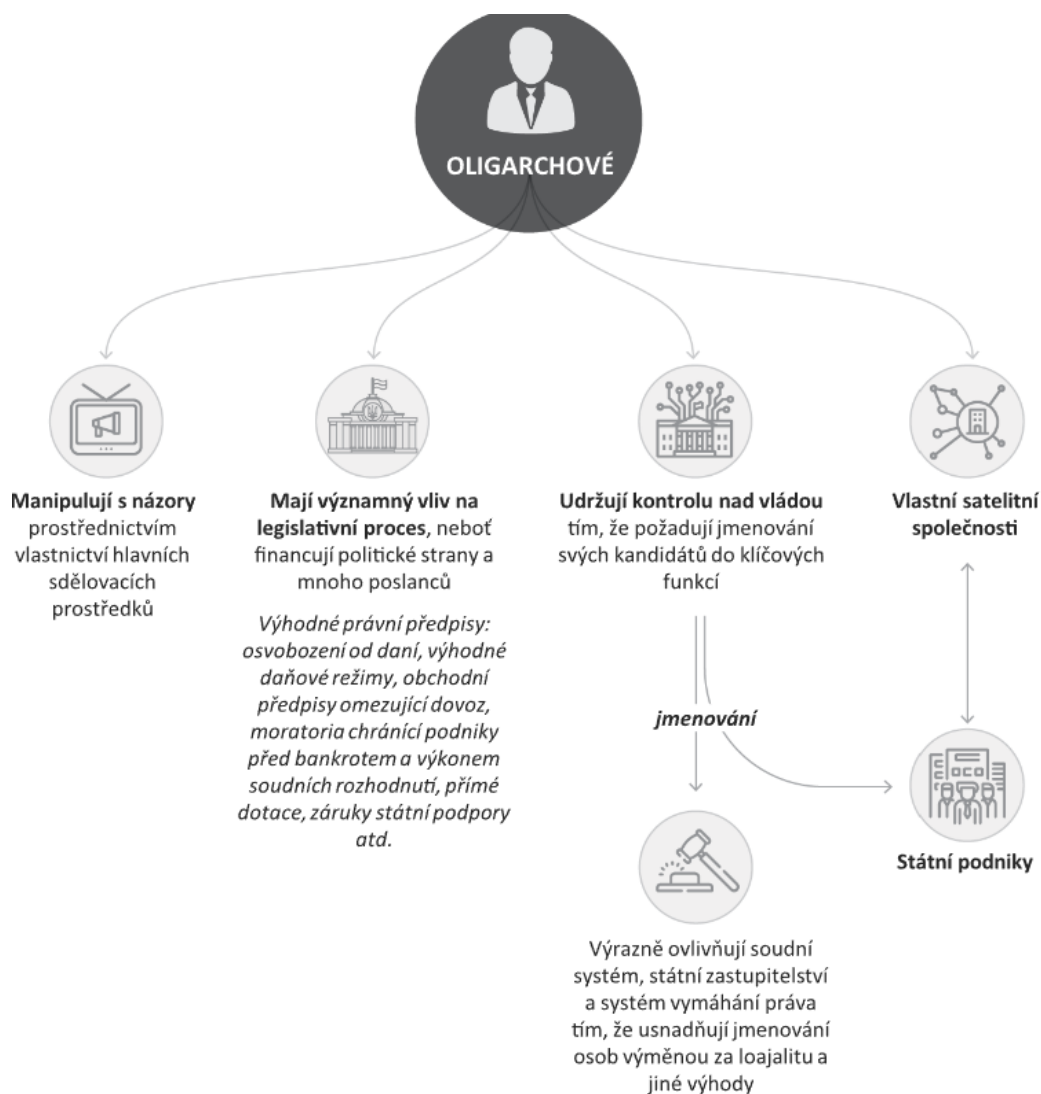
Ukrajina se dlouhodobě potýká s korupcí, ať už jde o drobnou nebo velkou korupci. Drobná korupce je běžná a mnoho obyvatel ji považuje za téměř neodvratnou součást jejich civilizace. Lidé často svou účast na drobné korupci ospravedlňují tím, že vysoce postavení úředníci a oligarchové se podílejí na úplatkářství v mnohem větším rozsahu. Odborníci odhadují, že korupce na Ukrajině každoročně způsobuje ztrátu obrovského množství prostředků, a to v řádech desítek miliard dolarů.⁷

Podle Transparency International je velká korupce definována jako *“zneužití moci na vysoké úrovni, které přináší prospěch několika málo lidem na úkor většiny a způsobuje vážné a rozsáhlé škody jednotlivcům i společnosti”*. Na Ukrajině je tato forma korupce založena na neformálních vazbách mezi vládními úředníky, poslanci, státními zástupci, soudci, donucovacími orgány, manažery státních podniků a osobami nebo firmami s politickými konexemi (viz níže Obrázek č. 1). V zemi existuje přibližně 3 500 státních podniků na centrální úrovni a 11 000 na úrovni obcí.⁸

⁶Co je korupce - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>. [cit. 2024-01-04].

⁷Online. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_23/SR_fight-against-grand-corruption-in-Ukraine_CS.pdf. [cit. 2024-01-04].

⁸Chatham House: Are Ukraine's Anti-corruption Reforms Working?, 2018, s. 23. Strategická poradní skupina pro podporu ukrajinských reforem: Reforms in Ukraine after revolution of Dignity: what was done, why not more, and what to do next, 2019, s. 115. Online. Dostupné z: <https://euaci.eu/what-we-do/resources/are-ukraines-anti-corruption-reforms-working-research-paper>. [cit. 2024-02-06].

Obrázek 1 Ukrajinský systém napomáhající korupce ([htt](#))

Jedním z charakteristických rysů korupce na Ukrajině je “převzetí státu” silnými politickými a ekonomickými elitami, které mají pyramidovou strukturu a jsou hluboko zakořeněny ve veřejných institucích a ekonomice.⁹ Mezinárodní měnový fond (MMF) i ukrajinská vláda uznaly odpor, který zájmové skupiny projevily vůči strukturálním reformám.¹⁰ Velká korupce, která je důsledkem slabého právního státu a široce rozšířeného oligarchického vlivu, je v rozporu s hodnotami EU a je hlavní překážkou rozvoje Ukrajiny. Velká korupce neboli korupce na vysoké úrovni brání hospodářské soutěži a růstu v zemi, poškozují demokratický proces a vytváří základ pro rozsáhlou drobnou korupci.

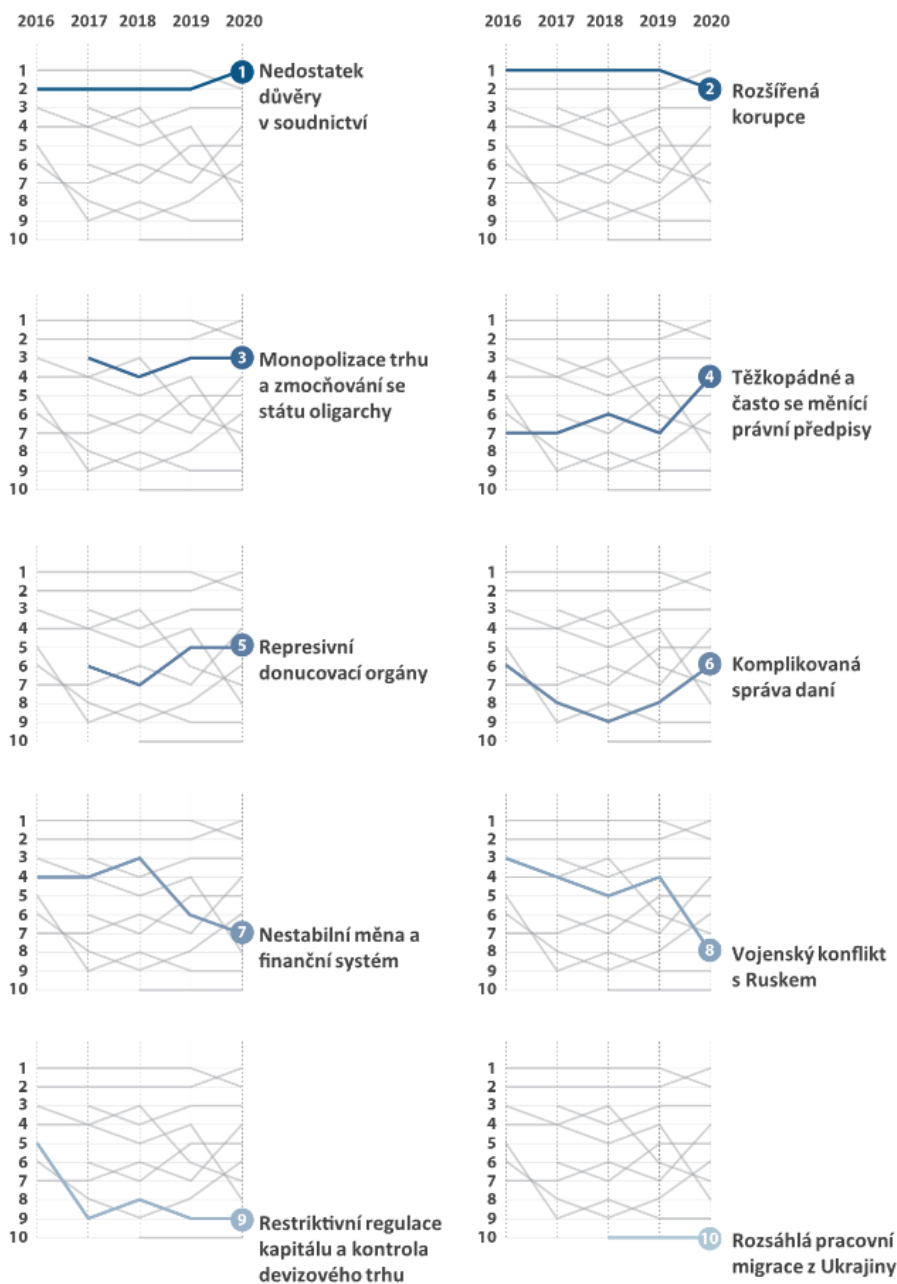
Investigativní novináři pravidelně publikují články o nelegálních finančních tocích oligarchů (včetně praní peněz oligarchů v zahraničí), a to i v EU (viz níže

⁹Boj proti velké korupci na Ukrajině: několik iniciativ EU, ale výsledky stále nejsou dostatečné. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ukraine-23-2021/cs/>. [cit. 2024-02-06].

¹⁰ Tamtéž bod č. 6.

Obrázek 2). Zpráva odhaduje náklady na vyhýbání se daňovým povinnostem prostřednictvím offshorových obchodů na nejméně jednu miliardu eur ročně.

V letech 2016–2020 zůstaly tři hlavní překážky zahraničních investic na Ukrajině stejné: obecně rozšířená korupce, nedůvěra v soudnictví a monopolizace trhu a převzetí státu oligarchy. V posledních letech nedosahovaly přímé zahraniční investice na Ukrajině úrovně roku 2016.¹¹

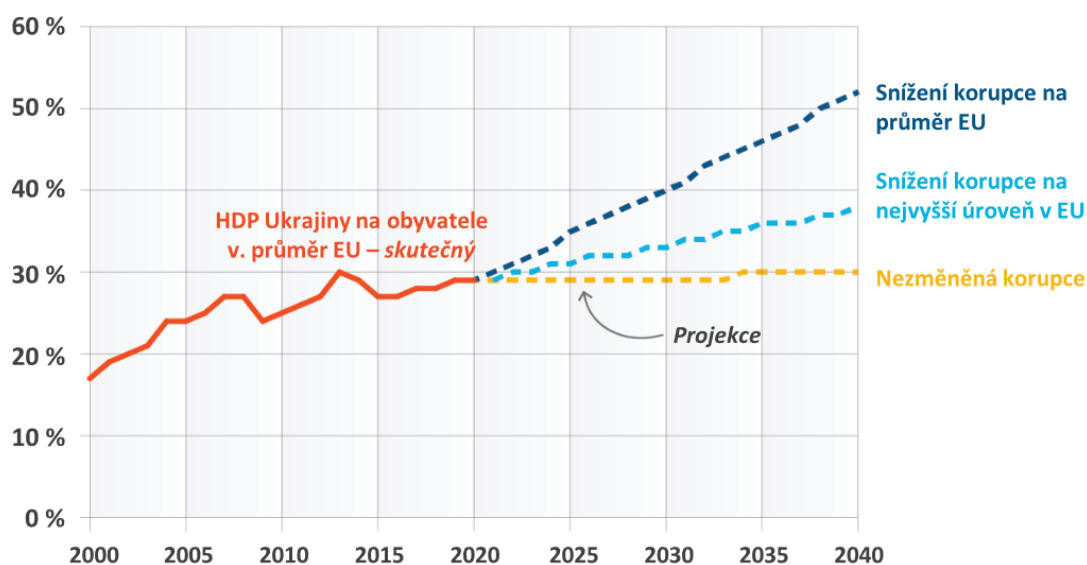
Obrázek 2 Hlavní překážky zahraničních investic na Ukrajině ([htt](#))

¹¹ Tamtéž bod č. 8.

Různé výzkumy, včetně těch od MMF (viz Obrázek č.3), naznačují očekávaný vztah mezi redukcí korupce, která je široce rozšířená, a ekonomickým růstem spolu s následným zlepšením životních podmínek občanů. Různé zapojené strany souhlasí s tím, že na Ukrajině nemohou nastat skutečné změny bez řešení vlivu zájmových skupin.¹²

HDP Ukrajiny na obyvatele ve srovnání s průměrem EU

(%, HDP měřeno paritou kupní síly)

Obrázek 3 Omezení korupce pomáhá urychlit hospodářskou konvergenci s EU (studie MMF) ([htt](#))

Ukrajina je součástí Východního partnerství EU. EU a Ukrajina sdílejí cíl prohlubovat ekonomickou integraci a politické přidružení. EU má řadu priorit (správa veřejných záležitostí, ekonomika, obchod, energetika, klimatické změny, mobilita, občanská společnost a humanitární pomoc), které je nutné řešit nejen prostřednictvím finanční spolupráce, ale také politickým dialogem. Ukrajina je druhým největším příjemcem evropského nástroje sousedství. Komise od roku 2014 vyčlenila přibližně 5,6 miliardy EUR na makrofinanční pomoc a 2,2 miliardy EUR na pomocné programy. Komise také garantuje půjčky Evropské investiční banky ve výši 4,4 miliardy EUR. EU je největším poskytovatelem pomoci Ukrajině.¹³ Financování evropského nástroje

¹²Boj proti velké korupci na Ukrajině: několik iniciativ EU, ale výsledky stále nejsou dostatečné. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ukraine-23-2021/cs/>. Bod č.9 [cit. 2024-02-06].

¹³Boj proti velké korupci na Ukrajině: několik iniciativ EU, ale výsledky stále nejsou dostatečné. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ukraine-23-2021/cs/>. Bod č.10[cit. 2024-02-06].

sousedství musí být v souladu s principy právního státu. Toto je základní hodnota EU a hlavní princip její zahraniční politiky. Dohoda o přidružení EU-Ukrajina dále uvádí zásady právního státu a boj proti korupci jako klíčové prvky pro posílení spolupráce mezi stranami¹⁴. Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) a Komise se zabývaly korupcí na různých úrovních prostřednictvím politického a odvětvového dialogu, projektových aktivit a podmínek rozpočtové podpory a programů makrofinanční pomoci. Po zrušení protikorupčních zákonů v roce 2010 podmínila EU uvolnění vízového režimu splněním kritérií, včetně přijetí protikorupčních právních předpisů a vytvořením protikorupčních orgánů. ESVČ je odpovědná za politický dialog a spolu s Komisí za vypracování strategie vůči Ukrajině. V reakci na náročnou situaci na Ukrajině v roce 2014 se Komise rozhodla každoročně od roku 2014 do roku 2017 zavádět „zvláštní opatření“ (balíčky podpory). Komise také zřídila speciální podpůrnou skupinu (podpůrná skupina pro Ukrajinu), která má pomáhat ukrajinským orgánům při provádění nezbytných ekonomických a politických reforem, zejména po podpisu dohody o přidružení EU-Ukrajina. Od roku 2018 je spolupráce založena na víceletém programu spolupráce na období 2018–2020. Poradní mise EU (EUAM) je civilní mise v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky, na kterou dohlíží ESVČ a členské státy; na Ukrajině začala působit v prosinci 2014. Jejím úkolem je podporovat Ukrajinu v rozvoji udržitelných, odpovědných a účinných bezpečnostních služeb posilujících právní stát.¹⁵

Od 24. února 2022 probíhá v Evropě největší válečný konflikt od druhé světové války. Důvodem je invaze Ruské federace, vedená diktátorem Vladimírem Putinem, která vojensky napadla nezávislou Ukrajinu.

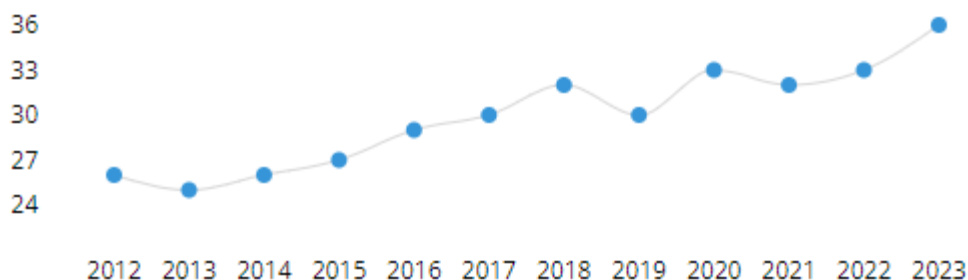
I přes časté nepřesné informace zejména ze strany dezinformačních médií a prokremelské propagandy, data a fakta ukazují jiný obraz. V letošním CPI (Index vnímání korupce) získalo Rusko pouze 26 bodů a umístilo se na 141. místě, což je stejné místo jako Uganda, Kyrgyzstán a Guinea. Naopak Ukrajina zaznamenala nárůst o tři body, na 36 bodů a posunula se na současné 104. místo, což je nejlepší výsledek v Evropě. Ukrajina se tak řadí mezi státy, které se v rámci CPI nejvíce zlepšují.¹⁶

¹⁴ Tamtéž bod č. 11.

¹⁵Boj proti velké korupci na Ukrajině: několik iniciativ EU, ale výsledky stále nejsou dostatečné. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ukraine-23-2021/cs/>. Bod č. 13 [cit. 2024-02-06].

¹⁶Česko stále zaostává za průměrem EU, ukazuje Index vnímání korupce - Ukrajina a Rusko. Online. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2023/>. [cit. 2024-02-12].

Score changes 2012 - 2023

Obrázek 4 Scorechanges 2012 - 2023 (htt1)

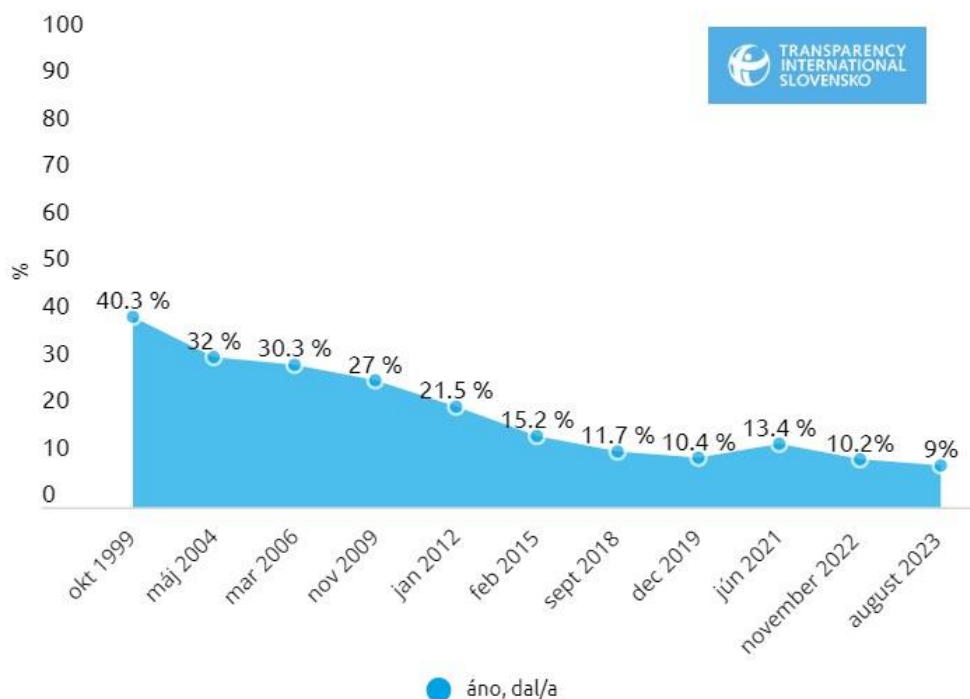
2.3 Korupce Slovenska

Až do roku 1993 probíhala transformace na Slovensku podobně jako v České republice, jelikož federativní program byl aplikován na obě republiky. Konkrétní důkazy o korupci po pádu komunismu jsou těžko dohledatelné.

Slovenská republika byla do roku 1993 součástí společného státu s Českou republikou. Transformační proces v Československu zahrnoval šokovou terapii, která zahrnovala deregulaci, liberalizaci cen a rychlou privatizaci státního majetku. Tento proces měl položit základy pro přechod od centrálně plánovaného k tržnímu hospodářství. Tento šok měl signalizovat začátek nové éry ekonomických aktivit ve společném státě. Autor uvádí, že korupce v tomto období není jasně definovatelná a může být spojována s napodobováním vzorců byrokratického chování z minulosti. Privatizace veřejného majetku je často kritizována jako hlavní zdroj korupce během transformace. Důkazy o korupčním jednání v tomto období neexistují. Politický kapitál, který tehdejší vlády měly, dělal privatizaci velmi důvěryhodnou a nepodezřelou. Nelze však předpokládat, že v tomto období neexistovala korupce. Korupčnímu jednání při privatizaci se lze vyhnout pouze tehdy, pokud existuje pevný právní rámec, který je

efektivně vymáhán. Nutnost byrokratických procedur vedla ke korupci.¹⁷ Gál také připouští, že korupce na Slovensku existovala již před rokem 1989. Ale až po změně režimu v listopadu 1989 došlo k setkání s fenoménem korupce ve vztahu k nové politické moci. Jak autor dále uvádí, politici korumpují voliče tím, že jim dávají moc. Politici zneužívají své veřejné pravomoci a kupují si sympatie voličů. Protože demokratická politika nikde (a tedy ani na Slovensku) neoplývá inteligentními, státotvornými a moudrými voliči, nalézá se zde prostor pro korupční jednání. Korupce je podle Gála obchod za hranicí legality a na Slovensku se rodila souběžně s novými demokratickými poměry. Autor označuje korupci za kulturní fenomén, který není možné odstranit kampaní, zřízením úřadu nebo sankcemi. V nedemokratických systémech se privilegia a výhody rozdělují rozhodnutím moci a v těch demokratických je rozhodováno za hranicí zákonů – korupcí.¹⁸

Podle průzkumu veřejného mínění TIS se míra korupčních jednání ve formě úplatků vysoce snížila. Respondenti byli dotazováni, zda v posledních třech letech (1999-2023) dali úplatek či dar, protislužbu a nebo peníze některé úřední osobě ve veřejné službě, či ve zdravotnictví, školách a nebo jiných státních a veřejných institucí (viz Obrázek č. 5).

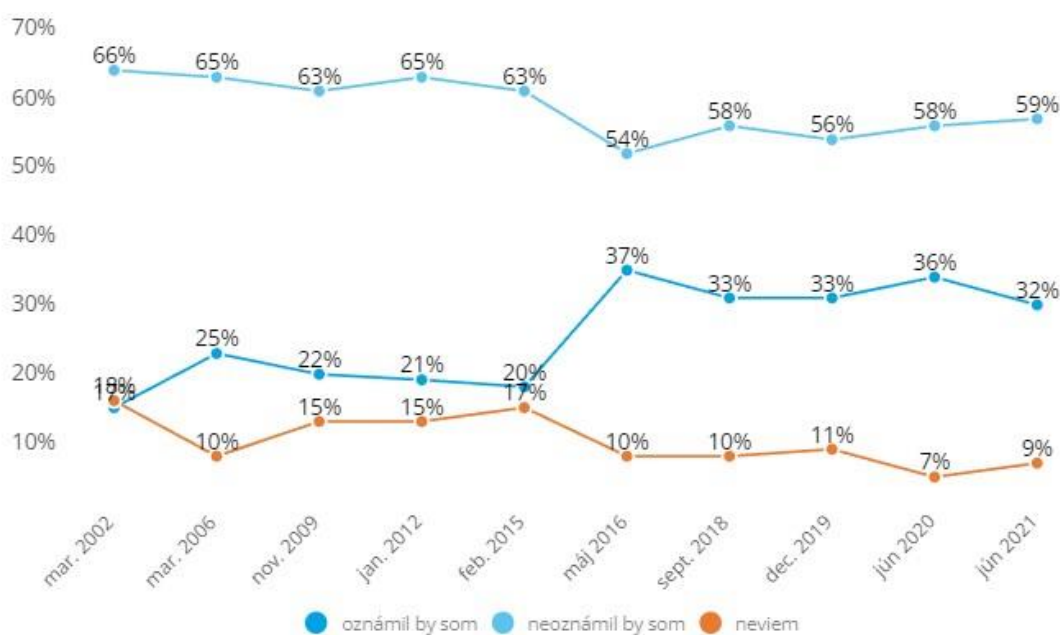

Obrázek 5 FOCUS Průzkum veřejného mínění 1999 - 2022 ([htt3](#))

¹⁷ OTÁHAL, T., 2010: Korupce v České republice po roce 1989. Scientia et Societas. Str. 6

¹⁸FEDOR, GÁL. Několik dnů. Academia, 2012. Str. 178

Dále byli respondenti dotazováni, zda by nahlásili příslušnému orgánu to, že ví o někom, kdo přijal úplatek (viz Obrázek č. 6).

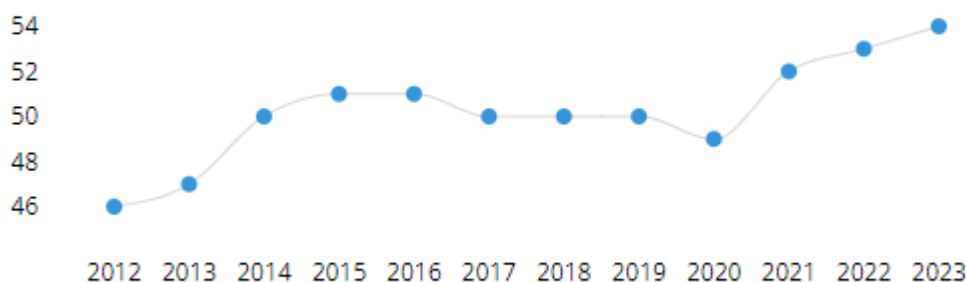
Obrázek 6 Průzkum agentury FOCUS ([htt4](http://))

Aktuální situace je taková, že Transparency International je velmi znepokojena posledními událostmi, které ohrožují právní stát na Slovensku. Po parlamentních volbách v září 2023 se vláda Slovenské republiky rozhodla urychleně zavést změny v několika zákonech pomocí zrychleného legislativního postupu. Tato opatření zahrnují například novely trestního zákoníku, násilné zrušení Úřadu speciálního státního zastupitelství, personální změny v soudcovské radě a policii a snížení ochrany oznamovatelů. Zvláště znepokojivé jsou plánované novely trestního zákoníku, které by mohly zkrátit promlčecí dobu u vybraných trestných činů. Pokud by tyto změny byly přijaty, mohly by snížit tresty za korupci a omezit možnost stíhání pachatelů v probíhajících případech.

Principy právního státu jsou dále ohrožovány plošnými personálními obměnami na klíčových pozicích ve veřejné správě a netransparentním výběrovým řízením. Vláda od počátku svého působení útočí na nezávislé kontrolní a regulační instituce, vyšetřovací orgány, zástupce občanské společnosti a média. Zatímco veřejnost je přitahována k debatě o trestní politice, vláda také oznámila kontroverzní změny v dalších klíčových oblastech. To zahrnuje omezení transparentnosti při zadávání veřejných zakázek, převzetí veřejnoprávních médií a zrušení specializovaných

policejních jednotek zaměřených na potírání závažné trestné činnosti a korupce (viz Obrázek č. 7).¹⁹

Score changes 2012 - 2023

Obrázek 7 Scorechanges 2023 - 2023 ([htt5](#))

To, co vláda provedla v poslední době za úkony, vede k položení si otázky, zda je bodové skóre Slovenska relevantní a nepůsobí tak pouze „na venek“. Je důležité si uvědomit, že měřítko zohledňuje vnímání korupce společností, nikoliv její objektivní míru.

2.4 Dílčí závěr – srovnání vybraných evropských zemí

Z analýzy korupčních jevů a opatření k jejich řešení v České republice, na Slovensku a na Ukrajině vyplývá složitý obraz, který ukazuje na rozmanitost faktorů ovlivňujících rozšíření korupce a účinnost opatření proti ní.

V České republice a na Slovensku byly transformační procesy po pádu komunismu charakterizovány snahou o přechod od centrálně plánovaného k tržnímu hospodářství. Nicméně přesto, že tyto země sdílely podobné historické a politické kontexty, jejich přístupy k řešení korupce se liší. Zatímco v České republice se právní rámec zaměřuje na trestněprávní aspekty a zvyšování transparentnosti veřejného sektoru, na Slovensku jsou patrné snahy vlády oslabit nezávislé kontrolní mechanismy a omezit právní ochranu oznamovatelů korupce.

¹⁹TRANSPARENCY INTERNATIONAL ALARMED OVER THREATS TO RULE OF LAW IN POST-ELECTION SLOVAKIA. Online. 22 January 2024n. 1. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/press/transparency-international-alarmed-over-threats-to-rule-of-law-slovakia>. [cit. 2024-02-20].

Na Ukrajině je situace korupce ještě závažnější, s obecně rozšířenou korupcí na různých úrovních politického, ekonomického a společenského života. Politické elity a oligarchové mají výrazný podíl na udržování korupčních praktik, což ztěžuje snahy o jejich potlačení. Navzdory snahám o reformy a podporu ze strany mezinárodních organizací, jako je Transparency International, zůstává korupce na Ukrajině závažným problémem s negativními dopady na hospodářství, společnost a politické prostředí.

Komparace situace v těchto zemích ukazuje, že boj proti korupci není pouze otázkou legislativy a právních opatření, ale také politické vůle, posilování demokratických institucí a budování kultury transparentnosti a odpovědnosti. Mezinárodní spolupráce a podpora jsou klíčové pro úspěch v této oblasti, a to nejen ve formě finanční pomoci, ale také ve formě sdílení osvědčených postupů a podpory občanské společnosti.

Navzdory obtížím a výzvám, které přináší korupce, existují pozitivní signály a snahy o reformy, které by mohly vést k pokroku v boji proti této závažné společenské patologii. Je však nezbytné pokračovat v úsilí a spolupráci na všech úrovních, aby se zlepšily podmínky pro transparentní a spravedlivou společnost v těchto zemích.

2.5 Problematika trafik

Můžeme říci, že otázka korupce je nepřímou spojena s takzvanou problematikou "trafik". "Trafika" může být chápána jako udělení určité funkce nebo pracovní pozice vybrané osobě výměnou za určité jednání veřejně činné osoby. Jedná se o formu klientelismu, korupce "na hranici" a často "za hranicí" zákona. Z hlediska demokratické soutěže je důležité, aby politické strany fungovaly transparentně, byly pod drobnohledem médií, podrobeny kritice atd. V takovém přirozeně konkurenčním demokratickém prostředí je mnohem složitější tzv. trafikou poskytnout nebo obhájit. Média takovou věc málokdy přehlédnou.

Během transformace v devadesátých letech z ekonomického i politického hlediska a v úsilí zavést plnou demokracii a přejít na tržní ekonomiku dostala problematika trafik zelenou. Změna ekonomického režimu přinesla mnoho fatálních důsledků v době, kdy nastala kuponová privatizace a nebyla k tomu přizpůsobena

kontrola a stanovená právní pravidla a zásady. Klientelismus začal ve velké míře a zejména se vyznačoval svou netransparentností v ekonomické a politické sféře. Tento jev se již odráží z historie v různých demokratických skupinách, kde najdeme byznys v politice. Můžeme říci, že takzvané přidělování trafik je temnou stránkou demokracie. Korupce zde měla takovou formu, že firmy nabízely politikům své velmi výhodné služby, které byly zdarma, pokud budou schopni ovlivnit rozhodovací proces v oblasti veřejné správy a/nebo přiřadit firmám určitou státní zakázku (kterou by daná firma teoreticky mohla i tak vyhrát, nebýt dané “trafiky”).

Další formou klientelismu byl jev, který mohl ukazovat na vysoké nestandardní příjmy poslanců a členů dozorčích rad v oblasti státních a polostátních podniků, i když mohli svou funkci vykonávat svědomitě a pečlivě a finance si zasloužili. Otázkou však zůstávala míra této odměny. Z toho vyplývá, že politici se mohli stát nástroji firem, které jednaly ve svůj prospěch a poskytovaly za požadované jednání úplatu. Politické vedení nejednalo ve společenském zájmu, ale upřednostňovalo své soukromé zájmy.

Nicméně potrestat toto jednání je složité. Politik se musí chovat s péčí řádného hospodáře. A je složité prokázat, zda by se daná osoba zachovala stejně, nebýt onoho “trafikového” jednání, které je a jistě bude problematické. Především z hlediska jeho odhalení a prokázání z hlediska trestního práva.²⁰

²⁰CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003. 222s. ISBN 807201434X, 9788072014347 S. 79

3 Korupční trestné činy v České republice a ve vybraných evropských státech a jejich základní znaky

Termín korupce, který pochází z latinského slova “corrumpere” znamenající zkažit nebo podplatit, nemá v současném právním řádu přesnou definici, přestože se jedná o komplexní problém. V následujícím textu se pokusím objasnit význam tohoto pojmu a vysvětlit, jak je korupce pojímána v širším kontextu odbornou literaturou.

*„Chování, které se odchyluje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statkový zisk, a dále jakákoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu“.*²¹

Hlavním důvodem korupce je lidská touha po materiálním bohatství, finančním zisku, moci a postavení. Většinou jsou faktory vedoucí ke korupci ekonomické, sociálně-kulturní a politické povahy. Korupce je problém, který se týká jak jednotlivců, tak veřejných institucí, a obě strany mohou vytvářet podmínky příznivé pro korupční chování.²²

Monopoly jsou často považovány za jeden z předpokladů pro vznik korupce. Když se monopolní situace stane normou, může dojít k organizované korupci, která je charakterizována omezením volného trhu, vznikem složitých vztahů a korupčních sítí. Stát může mít zájem omezením počtu soukromých subjektů, které mohou nabízet určité služby, což vede k většímu riziku korupce. Naopak, pokud je více subjektů schopných uspokojit poptávku, konkurence je silnější, veřejná kontrola je účinnější a prostor pro korupci se snižuje. Nové zákony regulující hospodářskou soutěž, zejména ty, které se týkají dominantních podniků s významným tržním podílem, mohou pomoci omezit korupci.

Dalšími faktory, které mohou vést ke korupci, jsou pravomoci svěřené jednotlivcům nebo organizacím. Pokud není dostatečná transparentnost a kontrola

²¹ NYE, Joseph S.: Corruption and political Development. A Cost-Benefit Analysis. In: Political Corruption: a Handbook. Sestavili Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston a Victor T. LeVine. New Brunswick 1993, s.996

²²PETROVSKÝ, Karel. Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. 2007. ISBN 978-80-86861-94-4.s.56

těchto pravomocí, může dojít k jejich zneužití a vytvoření prostředí náchylného ke korupci.

Nedostatek transparentnosti a přehlednosti může také napomáhat korupci. Často se jedná o situace, kdy malá skupina lidí má exkluzivní přístup k informacím, které nejsou veřejně dostupné a mohou být zneužity pro osobní prospěch. Takové informace jsou cenné a jejich nedostatečná regulace může vést k vážným korupčním praktikám, které mají negativní dopad na důvěru veřejnosti v právní systém.²³

3.1 Vymezení korupčního jednání na území České republiky

Korupce je pojem s různými interpretacemi, ale obecně se chápe jako jednání, které se odchyluje od oficiálních povinností veřejné funkce ve prospěch soukromých zájmů, ať už pro osobní obohacení nebo pro zisk skupiny. Toto jednání může zahrnovat porušování pravidel za účelem zvýšení osobního vlivu. Korupce se často projevuje jako neoprávněné získávání výhod prostřednictvím úplatků, což je v rozporu s právním řádem. Latinský výraz “do, et des” naznačuje princip vzájemné výměny výhod. Korupce tak může být definována jako zkreslování, podplácení, sabotáž nebo poskytování výhod výměnou za protislužbu. Základním rysem korupce je zneužití veřejného úřadu nebo moci k ovlivnění procesů nebo rozhodování, jako je například v hospodářské soutěži, kde vítězí ten, kdo nabídne největší úplatek, nikoli nejlepší nabídku.

Korupce se typicky projevuje následujícími způsoby:

1. Porušením zákonů a právních předpisů.
2. Narušením fungování státní správy.
3. Poskytováním výhod, ať už hmotných nebo nehmotných.
4. Úmyslným hledáním výhod pro osobní prospěch.²⁴

Korupce se vyskytuje i v soukromém sektoru, kde většinou není trestně stíhána, ale i zde má negativní dopady.

²³VLADISLAV, David a NETT, A.. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-562-9.s.5

²⁴CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003, str. 20-21.

3.2 Předpoklad vzniku korupce

Hlavní příčinou korupce je často viděna lidská touha po materialismu, penězích, moci a růstu. Můžeme tedy konstatovat, že korupci nejčastěji ovlivňují faktory ekonomické, sociokulturní a politické povahy. Zároveň můžeme konstatovat, že se jedná o individuální problém jednotlivců a veřejných institucí, které jsou do určité míry propojené, vzájemně si něco přinášejí a mohou vytvářet pro korupci vhodné prostředí.

Jedním z předpokladů pro vznik korupce jsou takzvané monopoly. Korupce v takovém případě přechází do stadia organizované korupce, které je charakterizováno postupným ústupem volné soutěže, vznikem složitých klientských sítí a korupčních monopolů. Jde o situaci, kdy stát má zájem, nebo může chtít, aby určitý druh práce získal pouze určený počet soukromých subjektů. S klesajícím počtem soukromých subjektů, které mohou uspokojit poptávku, roste i možnost korupčního prostředí, které se přímo nabízí k získání státní zakázky. Naopak, když je možné uspokojit poptávku více subjekty, je hospodářská soutěž subjektů posílena, veřejná kontrola je silnější a prostor pro korupci je menší. V tomto ohledu lze poukázat na poměrně nové předpisy regulující hospodářskou soutěž, speciálně se věnující například tzv. dominantům (podniky, které zaujímají významný podíl na trhu, mají významnou tržní sílu - u kterých je regulace nejpřísnější), atd.

Mezi další faktory ovlivňující vznik korupce lze zařadit i pravomoci, které jsou svěřeny jednotlivcům nebo organizacím a pokud není dostatečná transparentní kontrola, nebo dokonce neexistují žádné takové kontrolní mechanismy, je zde pravděpodobný výskyt zneužití pravomocí některých subjektů nebo úředníků a takové prostředí může být "živnou půdou" pro korupci. Dalším příkladem vhodného prostředí pro vznik korupce může být i absence transparentnosti. Nejčastěji se jedná o malý okruh lidí, kteří mají takové znalosti, informace a vědomosti, které mohou být použity v cizím prospěchu. Tyto informace nejsou veřejně přístupné, není nad nimi dohled a dozor s jejich nakládáním, přičemž jde o cenné "zboží", které může mít pro určité skupiny lidí významnou hodnotu. Právě tento typ korupčního jednání způsobený dysfunkcí

právního, administrativního, kulturního a ekonomického systému by mohl nést označení jako fatální, s nejzávažnějšími důsledky na důvěru společnosti v právní systém.²⁵

3.3 Druhy korupce

Existuje mnoho interpretací týkajících se takzvaných druhů korupce, kde různé odborné texty používají různé definice typologie korupce.

Obecně lze korupci rozdělit na takzvanou “velkou” a “malou”. Velká korupce je méně častá, ale závažnější. Obvykle je spojena s korupcí na nejvyšších úrovních státní správy a způsobuje významné narušení důvěry veřejnosti v systém. Typickými příklady jsou zpronevěra veřejných prostředků, manipulace s veřejnými zakázkami nebo zneužití důležitých informací, které jsou obvykle nedostupné.

Na druhou stranu, malá korupce se vyskytuje častěji v běžném životě, ale její dopady na společnost jsou méně závažné (ve srovnání s velkou korupcí). I když je i malá korupce nežádoucí, důvěra veřejnosti v systém není tak silně narušena jako v případě velké korupce. Mezi typické příklady malé korupce patří běžní pracovníci, policisté, drobní úředníci atd.

Baloun ve své knize²⁶ uvádí další kategorizaci korupce, která mi přijde srozumitelná a níže ji uvádím:

- a) jednoduchá korupce - například ve veřejné správě, kdy jedinec poskytne státnímu zaměstnanci peníze nebo slib s cílem získat individuální výhodu;
- b) ekonomická korupce - narušuje rovnost mezi soukromými subjekty a státním aparátem;
- c) politická korupce - narušuje demokratickou rovnost při svobodné volbě občanů nebo soukromých subjektů politických stran; například domluvení výhodného pracovního místa pro rodinného příslušníka nebo známého;

²⁵Srov. DAVID, V.; NETT, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Praha : C.H. Beck, 2007. s. 4-5. CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha : Linde, 2003. s. 22

²⁶BALOUN, Vladimír. K ekonomickým příčinám korupce : popis jevu a definice. Kriminalistika \\CF 21\ Roč. 32, č. 4(1999), s. 273 - 281, 4 tab., lit. 10, Roč. XXXII, č.4/1999.

d) úplatkářství - zahrnuje uplacení veřejného zaměstnance s cílem získat nějakou výhodu, ať už v občanské nebo podnikatelské sféře.

3.4 Subjekty korupce

Korupce je hluboce osobní záležitostí, která je závislá na etických hodnotách jednotlivce. Možnost zapojení do korupčních aktivit se rodí v myšlenkách jedince a na základě různých motivací a pohnutek se rozhoduje, zda se do korupce zapojí nebo ne. Trestní právo by mělo fungovat jako odstrašující mechanismus, který jedince od korupce odradí. To vyvolává následující otázky:

1. Podlehnout korupci, nebo dodržovat zákony?
2. Přijmout úplatek, nebo odmítnout nabídku úplatku?
3. Nabízet úplatek ostatním, nebo se držet legální cesty?
4. Požadovat úplatek od někoho, nebo jednat čestně?

Z toho vyplývá, že účastníci korupčního vztahu se dají rozdělit do dvou základních skupin. První skupinu tvoří ti, kteří úplatek nabízejí, a nazýváme je korumpujícími. Mezi ně patří především obyčejní občané, kteří vidí výhodu v rychlejší vyřízení svých záležitostí, ale také právnické osoby, zástupci společností atd., kteří mají dostatek peněz na to, aby mohli ovlivnit například trestní řízení nebo výsledek správního rozhodování.

Druhou skupinu tvoří ti, kteří úplatek přijímají, a nazýváme je korumpovanými. Jsou charakterizováni určitými pozicemi a pravomocemi, které jim byly svěřeny, a jsou schopni ovlivnit výsledek zájmu, i když by měli rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.²⁷

²⁷BALOUN, Vladimír. K ekonomickým příčinám korupce : popis jevu a definice. Kriminalistika \\CF 21\ Roč. 32, č. 4(1999), s. 273, 4 tab., lit. 10, Roč. XXXII, č.4/1999.

3.5 Pravděpodobnost vzniku korupce a její infiltrace do systému

Myslím si, že korupce je bohužel všudypřítomná a proniká do všech sektorů společnosti. Největší dopad má v politice, následuje státní aparát, veřejná správa, soukromý sektor a média. Podle mého názoru je korupce v politice motivována touhou zneužít veřejnou moc pro osobní zisk. Politické strany jsou často nejvíce zkorumpované. V ekonomické sféře se soukromé subjekty snaží získat od politiků určité výhody nebo informace výměnou za různé formy odměn. Je zřejmé propojení mezi politiky, ekonomickými představiteli a organizovaným zločinem. Toto bylo zvláště patrné v devadesátých letech, kdy tvrdé praktiky organizovaného zločinu byly bezmezné a politická sféra je jen podporovala. Ve státní a veřejné správě se korupce projevuje především ovlivňováním a narušováním důležitých rozhodovacích procesů a mechanismů. Možnost korupce v této oblasti je podporována legislativním prostředím, které neposkytuje dostatečné metody regulace těchto nestranných mechanismů, které by efektivně potlačovaly takové narušování. Dochází zde k propojení soukromých a veřejných zájmů, přičemž korumpující se snaží prosadit svůj cíl, který je individuální a soukromý, v rozporu s veřejným zájmem.

Korupce v soukromém sektoru je různorodá. Obvykle se vyskytuje v oblastech, kde stát vykonává zákonný dohled (např. energetika, zdravotnictví, stavebnictví atd.) a kde zákon umožňuje soukromoprávní nakládání s majetkem státu. Je nutné tyto oblasti více specifikovat a stanovit zvláštní ochranu zákonem pro účely trestání. V současné době se také potýkáme s korupcí v médiích, což je velké nebezpečí pro vyspělé demokratické země. V této oblasti nejsou dostatečně stanoveny "mantinely", které by zabránily korupci v tomto prostředí. Pokud by tato oblast zůstala neřešena, hrozilo by ohrožení demokracie a mohlo by dojít ke zneužití médií například pro propagandu a nedemokratické politické cíle.

Jak již bylo zmíněno výše, korupce je také přímo spojena s organizovaným zločinem, který parazituje na státní správě a proniká do politických sfér za účelem ovlivnění rozhodovacích procesů pro svůj prospěch. Organizovaný zločin je úzce spojen s vydíráním politiků, což je umožněno vysokou finanční dostupností těchto skupin. Ve většině případů jde o legalizaci výnosů z trestné činnosti atd. V těchto oblastech korupce roste a má velmi vážné důsledky pro fungování společnosti. Proto jsou i v této

oblasti přijata související opatření (například zákonná úprava týkající se legalizace výnosů z trestné činnosti).²⁸

4 Možná protikorupční opatření

Odhalování trestných činů je vysoce klíčové pro boj s korupcí a je zapotřebí velké zapojení orgánů činných v trestním řízení z toho důvodu, že se korumpující i korumpovaný dobře ukrývají a jednají velmi opatrně, z toho důvodu, aby nedošlo k jejich odhalení. Oba tyto subjekty si uvědomují, jaké z korupčního jednání mají výhody a co vše protizákonně čerpají.

Na tuto situaci reaguje vláda České republiky koncepcí boje proti korupci na léta 2023 až 2026, kde stanovuje střednědobý strategický protikorupční dokument, který cílí na minimalizaci korupce. Celý koncept přesahuje časovou působnost pro volební období, z toho důvodu, aby byla zaručena jistota a realizace protikorupčního boje. Na základě předešlých koncepcí, považuje vláda za vysoce důležité redefinovat protikorupční politiku, aby byla obsahová stránka náležitě znovu prosazována v Poslanecké sněmovně. Cíl protikorupčních mechanismů a opatření je nyní méně vynikající v oblasti kvantity daných opatření v České republice, ale soustředí se na opatření, která jí byla uložena na mezinárodní úrovni. Vláda se zavázala k plnění těchto opatření v oficiálních programových dokumentech, v programovém prohlášení vlády, plánech legislativních prací vlády a dalších. Vláda věří, že když bude vyvíjet tlak na dané opatření a bude je plnit, tak se bude jednat o velký kvalitativní posun.

Ať už je kterákoliv vláda u moci, tak se zavazuje plnit a realizovat protikorupční politiku s přesahem na předchozí strategické protikorupční dokumenty. Nynější koncepce se stává podobnou protikorupční politikou, jak tomu bylo v minulých letech. V koncepci budou zahrnuty akční plány, protikorupční screening návrhů právních předpisů a fungování Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí a bude s Radou vlády reagovat na aktuální rizika a potřeby v potírání korupčních jednání.

V minulých obdobích se na základě mezinárodního srovnání ukázalo, že Česká republika zaostávala v protikorupčním boji a nyní je potřeba prosadit vysoce zásadních opatření, které by zásadně zlepšili nynější situaci nejen v postavení státu, ale pocítí je i

²⁸CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha : Linde, 2003. s. 54

běžní občané. Bohužel, Česká republika musí čelit nepříjemnému souběhu mnoha krizí, které mají výrazný důsledek na životní úroveň občanů. Vláda přinesla jasně daná řešení proti narůstajícím protisystémovým a protidemokratickým náladám ve společnosti.²⁹

4.1 Historie protikorupční politiky Evropské unie

Pokud jde o protikorupční politiku v Evropské unii, nebyla tato zpočátku dostatečně zohledněna, což vedlo k jejímu pomalému vývoji. Evropská unie se začala korupcí zabývat aktivně až v 90. letech minulého století, protože do té doby byly její priority zaměřeny jinam a neměla dostatečné pravomoci pro vytváření protikorupčních opatření.

Problémy s korupcí nejsou v EU řešeny samostatnou politikou, ale jsou integrovány do různých politik a fungování společného trhu. EU koordinuje spolupráci mezi členskými státy a vydává standardy pro boj proti korupci, která ovlivňuje vnitřní trh.

V roce 1991 Rada Evropských společenství zdůraznila potřebu spolupráce v prevenci a potlačování podvodů poškozujících finanční zájmy Společenství. V roce 1995 byla přijata Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, která definovala podvodné jednání a stanovila minimální standardy pro trestní legislativu členských států. Protokoly k Úmluvě z roku 1996 a 1997 definovaly aktivní a pasivní korupci a stanovily povinnost trestat korupci. Úmluva však vstoupila v platnost až v roce 2002 po ratifikaci všemi členskými státy.

V roce 1997 Rada EU přijala Úmluvu o boji proti korupci úředníků Společenství a národních států, která vstoupila v platnost v září 2005. V roce 1998 byla EU nucena řešit korupční skandál, což vedlo k přijetí opatření pro zlepšení interních procesů. V roce 1999 byla přijata Trestněprávní úmluva o korupci, která nabyla účinnosti v roce 2002 a byla ratifikována Českou republikou v roce 2000.³⁰

²⁹MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Vládní koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026. In: Praha, Březen 2023.

³⁰DAVID, V.; NETT, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Praha : C.H. Beck.

V roce 2011 Evropská komise navrhla opatření pro řešení korupce, která způsobuje evropskému hospodářství ztráty ve výši 120 miliard eur ročně, což ukazuje na nutnost intenzivního řešení tohoto problému.³¹

4.2 Odhalování korupce - obecně

Pokud jde o obecné odhalování korupce, platí, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny zkoumat, přijímat a samy se zabývat všemi podezřeními z trestných činů. Existují různé kategorie těchto postupů. První kategorii tvoří případy, kdy jedinec informoval příslušné orgány o pokusu o úplatek, kterému aktivně odolal a podílel se na usvědčení dané osoby. Druhá kategorie zahrnuje jedince, kteří podali hlášení s návrhem na korupční jednání a nejsou jakkoliv zapojeni do možného korupčního vztahu, pouze o tomto vztahu získali informace. Orgán činný v trestním řízení musí v těchto případech pečlivě prozkoumat možnou korupci, protože informace může být chybná nebo neúplná. Třetí kategorii tvoří případy, které se tzv. „provalily“ v důsledku aktivit třetích stran. Nejčastěji se jedná o ekonomickou kriminalitu, úplatky v institucích, obchodních korporacích nebo státní správě. Často se také jedná o případy spojené např. s privatizací či s podplácením ve výběrovém řízení. Poslední část tvoří samotná šetření orgánů činných v trestním řízení, které se snaží shromáždit možné informace a důkazy vedoucí k odsouzení osob podezřelých z úplatkářství. To vše vyplývá z povinnosti orgánů činných v trestním řízení zabývat se a vyšetřovat tyto trestné činy.

Pokud má někdo podezření na spáchání trestného činu úplatkářství, měl by podat oznámení příslušnému trestnímu orgánu (nejčastěji policii). Oznámení by mělo obsahovat osobní údaje oznamovatele, popis skutku, který se měl stát, o jaký trestný čin se podle něj jedná, které subjekty v něm působí a z jakého důvodu bylo oznámení podáno. Pokud oznamovatel požádá, může ho policie informovat o tom, jak s takovým oznámením naložila.³²

³¹Komise v boji proti korupci: větší závazky vedou k lepším výsledkům. Evropská komise. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_11_678. [cit. 2024-02-24].

³²CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha : Linde, 2003. s. 115

4.3 Postupy korupčního prověřování

Postupy prováděné v rámci trestního řízení jsou stanoveny v trestním řádu a mají jasně definovaná pravidla. Trestní řízení se obvykle zahajuje úředním záznamem podle §158 odst. 3 trestního řádu. O tomto je informován státní zástupce v zákonných lhůtách. Záznam musí obsahovat náležitosti jako např. místo, čas, způsob spáchání trestného činu (popis skutku) a identifikaci možného pachatele. Tyto informace pak slouží jako důkazy v trestním řízení, jakmile je zahájeno trestní stíhání, za předpokladu, že informace a důkazy byly získány v souladu se zákonem.

Pokud bylo shromážděno dostatek důkazů o spáchání konkrétního trestného činu konkrétním pachatelem, přecházíme z fáze prověřování do fáze trestního stíhání, nebo do fáze zkráceného přípravného řízení (§179a- §179f trestního řádu).³³ Zkrácené přípravné řízení se aplikuje na méně závažné trestné činy, tedy na ty činy, u kterých je maximální horní hranice trestu pět let.³⁴ Odhalování korupce se věnuje speciální kriminalistická jednotka, která shromažďuje možné důkazy v prověřovací fázi, které jsou poté součástí trestního spisu pro trestní stíhání a obsahují všechny potřebné dokumenty o daném kriminálním skutku. Jedná se o taktické postupy založené na kriminalistické vědě. Nezbytnou součástí policejní práce je jejich činnost při prohlídce místa činu, kde se zaměřují především na zajištění trasologických stop, biologických stop, mikrostop, pachových stop, prašných stop a daktyloskopických stop. V případě korupčních trestných činů se tyto stopy těžko nacházejí, protože trestné činy jako jsou podvody nebo úplatkářství jsou nevýrazné a nezanechávají stopy a jsou těžko detekovatelné. To souvisí i s obtížností shromažďování důkazů. Z toho důvodu je nutné při prověřování využít skryté metody, jako je např. nasazení agentů v utajení, odposlechová zařízení telefonů, zjištění polohy nebo nastrožení falešného převodu peněz.

³³ §158 odst. 3 písm. a) až i)

³⁴ CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha : Linde, 2003. s. 116

4.4 Prokazování korupce

Dokazování trestných činů spojených s korupcí se může odlišovat v závislosti na typu trestního řízení. Při zkráceném přípravném řízení se neuplatňují tradiční postupy, ale je jeho rozsah omezen. Podle ustanovení § 89 odst. 1 trestního řádu musí být následující otázky bez jakýchkoliv pochybností vyřešeny a jednoznačně zodpovězeny: a) byla splněna skutková podstata trestného činu? b) kdo je pachatelem trestného činu? c) jaký vliv mají okolnosti, které nastaly, na závažnost trestného činu? d) důležité informace o pachateli; e) okolnosti ovlivňující stanovení výše škody způsobené trestným činem; f) co motivovalo pachatele k spáchání trestného činu a jaký byl jeho motiv. Všechny tyto skutečnosti musí být důkladně prověřeny orgány činnými v trestním řízení, a to i při posuzování trestného činu z oblasti korupce, aby byl jasně posouzen daný skutek, jednání pachatele, následek pachatelova jednání, míra zavinění a způsob spáchání trestného činu.

Jedním z hlavních postupů při dokazování trestných činů je výslech obviněných osob nebo podezřelých. V případě korupčních trestných činů je výslech svědka většinou málo efektivní, protože se obvykle jedná o tzv. nepřímého svědka, který u daného skutku nebyl přítomen, ale například o něm slyšel. Nejčastěji se v případě korupce jedná pouze o přímý vztah mezi korumpujícím a korumpovaným, bez účasti třetích osob.

Dalším důkazním prostředkem je přímá konfrontace s obviněnými nebo podezřelými. Konfrontace může probíhat přímo v řízení před soudem nebo v přípravném řízení. Tato konfrontace je považována za silný důkaz.

Mezi další druhy důkazních postupů patří zvukové záznamy a videozáznamy. Často se využívají soudní znalci, odborníci z různých oborů, kteří se vyjadřují a vytvářejí znalecké posudky. Nejčastěji jsou zkoumány nalezené důkazy týkající se trestných činů, jako jsou například spisy, dokumenty, zvukové záznamy, videozáznamy atd. V podstatě vše, co lze použít jako důkazní materiál, který úzce souvisí s daným trestným činem. Za důkazní prostředek se považují i výpisy z bankovních účtů a přehledy provedených plateb (transakcí), i když nejsou příliš průkazné. Často totiž chybí souvislosti (například podezřelý tvrdí, že šlo o půjčku atd.). Použití konkrétního

důkazního prostředku se liší od případu k případu a je třeba jej správně zvolit v souvislosti s konkrétními okolnostmi skutku.³⁵

4.5 Protikorupční boj

Korupce je v současné době bohužel vážným problémem, na který neexistuje rychlé a efektivní řešení. Pro účinný boj proti korupci je třeba zapojit co nejvíce složek státního aparátu a přijmout reformy, které by společně snižovaly výskyt korupce. Strategie proti korupci může být podpořena formou veřejných programů, otevřeným informováním veřejnosti o výkonu veřejné správy a státní moci a specializovanými institucemi, které se zabývají prevencí korupční kriminality. Různé reformy v této oblasti by také mohly vést k reorganizaci veřejné správy a zvýšení její transparentnosti. V roce 2015 proběhl průzkum veřejného mínění týkající se účinnosti opatření proti korupci. Analýza získaných dat poskytla odpovědi na to, jaká opatření respondenti považují za nejefektivnější v boji proti korupci. Podle respondentů byly nejúčinnější opatření řazena následovně podle důležitosti:

1. Přísnější trestní sankce za korupční činy.
2. Zvýšená transparentnost při zadávání veřejných zakázek.
3. Snižování byrokracie v státní správě a samosprávě.
4. Zvýšení kontrolní činnosti.
5. Zavedení povinných majetkových přiznání pro pracovníky ve státní správě i samosprávě.
6. Podpora změny myšlení společnosti, například prostřednictvím médií.
7. Začlenění povinné výuky problematiky korupce do škol.
8. Rotace pracovníků ve státní správě.
9. Zavedení institutu agentů provokatérů.
10. Vytvoření morálních kodexů pro pracovníky ve státní správě i samosprávě.
11. Poskytnutí účinného litości pro osoby, které nahlásí své korupční jednání.³⁶

³⁵CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha : Linde, 2003. s. 134

³⁶SVATOŠ, R., KRÍHA, J. a kol Korupce a další vybrané protispolečenské jevy v současné společnosti. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2015. Str.17

Celá naše společnost by neměla být lhostejná ke korupci a měla by se snažit ji potírat. Podle mého názoru jsem vyčlenil typy reforem, které by mohly vést ke zlepšení celkové situace v oblasti korupce:

- a) samotné politické strany budou bojovat proti korupci;
- b) budou realizovány změny v systému, které by sloužily jako prevence korupční kriminality;
- c) dojde ke schválení nových zákonů, které by potlačovaly korupci a úřady by společně s orgány činnými v trestním řízení na potlačování dohlížely;
- d) pokud by došlo ke zvýšení platů ve státní správě, mohlo by to znamenat nižší potřebu se nechat zkorumpovat;
- e) pokud by se navýšil možný trest za korupční trestné činy, mohlo by to potenciálního pachatele od korupce předem odradit.

Tyto reformy by byly funkční pouze za předpokladu, že by to současně znamenalo změnu v celém politickém systému, tj. i změnu příslušných zákonů, norem, zavedených postupů a jejich kontrola.³⁷ Každá vláda, která je momentálně u moci, věnuje svoji pozornost způsobu, jak bojovat s korupcí. Za aktuální se považuje tzv. "vládní koncepce boje s korupcí na léta 2023 až 2026."³⁸ Vláda rozčlenila politiku boje s korupcí do čtyř prioritních oblastí, a to na výkonnou a nezávislou exekutivu, transparentnost a otevřený přístup k informacím, hospodárné nakládání s majetkem státu a rozvoj občanské společnosti.

V dřívějším období byl přijat zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, který posílil depolitizaci a vyšší stabilitu státní správy. Díky přijetí tohoto zákona došlo ve státní správě k velmi kvalitnímu posunu, ale i přesto je nutné stále vyvíjet nová protikorupční opatření, zejména dohlížet na snížení zátěže státní administrativy, a tím zvyšovat celkovou produktivitu státních zaměstnanců. Přesněji tedy vláda musí plnit závazky České republiky vůči Evropské unii a úkoly Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP). Vláda chce současně zvýšit potenciál Rámcového rezortního interního protikorupčního programu, který by měl být co nejvíce efektivním a s pomocí vedení gestora

³⁷MAZEL, Michal. Sborník z odborného semináře "K otázkám korupce a úplatkářství". Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. Str. 34

³⁸MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Vládní koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026. In: . Praha, Březen 2023. Dostupné také z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/>

sjednocovat přístup jednotlivých rezortů ke snížení zátěže, kterou trpí administrativní agenda. Vláda by se tedy měla snažit dosáhnout dobrého etického prostředí uvnitř státní správy a jejím zásadním krokem by měla být revize pravidel etiky státních zaměstnanců, která by měla v budoucí době vytvořit lepší etickou infrastrukturu v jednotlivých územních celcích. Po zavedení těchto pravidel by se vláda měla snažit dále rozvíjet nástroje a metody vzdělávání etiky, které se především vyznačují vyšší odpovědností při výkonu činnosti státních zaměstnanců a kvalitnějším chodem státní správy. Tzn., že nejde pouze o dodržení těchto pravidel, např. v přijímání darů nebo v oblasti střetu zájmů.

Jak již bylo zmíněno, orgány činné v trestním řízení jsou klíčové v boji proti korupci. Je třeba podpořit jejich nezávislost a zvýšit jejich personální kapacity. Ministerstvo spravedlnosti proto navrhlo novou novelu zákona o státním zastupitelství, která posílila jeho nezávislost a zaručila nulovou toleranci jakéhokoli ovlivňování výkonu jejich pravomocí. Byla také předložena novela zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, s cílem zavést větší transparentnost při výběru soudců a funkcionářů. Dlouhodobým cílem státu je posílit kapacity, ať už personální nebo materiální, což zahrnuje systematizaci systému, zvýšení odměn zaměstnancům a rozvoj vzdělávání. Důraz je také kladen na potírání a prokazování mezinárodní korupce a na příhraniční trestání ze strany policejního orgánu. Ministerstvo spravedlnosti novelizovalo trestní řád, což vedlo ke snížení byrokratické zátěže systému a ke zvýšení digitalizace, což je klíčové pro transparentnost. Vláda také aktivně podporuje nový zákon o znalcích a nový zákon o soudních překladatelích, aby zvýšila efektivitu veřejné moci.

Hlavními rizikovými faktory v oblasti korupce je především zdravotnictví, protože v minulých obdobích nebyla tato oblast řádně řešena. Vláda si dlouhodobě klade za cíl analyzovat korupci ve zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví plánuje předložit zákon o zdravotních pojišťovnách, který se bude aktivně zabývat mechanismy kontrolní činnosti různých zdravotních pojišťoven.³⁹ Pokud jde o transparentnost přístupu k informacím, dřívější vláda přijala různá protikorupční opatření, která ukazovala známky boje proti korupci. Nicméně, i aktuální vláda bude muset důkladně prověřit všechna tato opatření a případně je změnit. Konkrétně se jedná o zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

³⁹MINISTR SPRAVEDLNOSTI A PŘEDSEDA LEGISLATIVNÍ RADY VLÁDY. Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022. In: . 2018. Str. 7-8

a jeho novelou je č. 302/2016Sb., související volební zákony nebo zákon č. 340/2015 Sb., o zvláštních podmínkách účinnosti některých smluv, uveřejňování těchto smluv a o registru smluv (zákon o registru smluv), ve znění pozdějších předpisů. Vláda se také zavázala k transparentnosti legislativního a rozhodovacího procesu, aby eliminovala lobbistické tlaky a jejich zájmy.

Hlavním cílem vlády je zpřístupnit veřejnosti informace, proto vláda přijala tzv. zákon o lobbování. Vláda považuje za velmi důležité zvýšit transparentnost při podnikání právnických osob, které mají majetkovou účast se státem. Vláda vidí zásadní problém v řádném a transparentním fungování právnických osob. Proto se vláda společně s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí zaměřila na kontrolu plnění povinností těchto subjektů. Nejvíce se zaměřují na právnické osoby s majetkovou účastí se státem, které plynou ze zákona o registru smluv. V těchto rolích při jakémkoliv vymáhání daných povinností, dle zákona, musí stát aktivně působit a je zapotřebí zkvalitnit metodickou a technickou podporu pro fungování registru smluv.

Ministerstvo vnitra musí vytvořit analýzu, která určí další kroky a stanoví požadované výsledky.⁴⁰ V naší zemi existuje mnoho dotačních programů, které podporují různé subjekty, ať už v občanské, podnikatelské nebo akademické sféře. Vláda se proto v zájmu transparentnosti a boje proti korupci dohodla na posílení kontrolních a přehledových mechanismů při rozhodování o rozdělení dotací. Klíčovým předpokladem pro úspěch je sestavení přehledu dosavadních dotačních řízení, který je spojen s množstvím rozdělených finančních prostředků a příjemců dotací, a to nejen v našem státě, ale i na evropské úrovni mezi mezinárodními institucemi a organizacemi. Hlavním předpokladem pro zvýšení transparentnosti by měl být proces posuzování žádostí o dotace a následné rozhodování o jejich poskytnutí. Tento proces by měl eliminovat jakýkoli způsob nezákonného obohacení ze státních zdrojů. K tomuto účelu by měl rovněž přispět i nový zákon o podpoře sportu a zavedení nového rejstříku sportovních organizací, které žádají o finanční podporu od státu.⁴¹

⁴⁰MINISTR SPRÁVEDLNOSTI A PŘEDSEDA LEGISLATIVNÍ RADY VLÁDY. Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022. In: . 2018. Str. 9

⁴¹MINISTR SPRÁVEDLNOSTI A PŘEDSEDA LEGISLATIVNÍ RADY VLÁDY. Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022. In: . 2018. Str. 10

4.6 Systém kontroly

Vláda je odhodlaná pokračovat v úsilí zvyšovat efektivitu boje proti korupci a vylepšovat kontrolní systém, který by měl lépe identifikovat odpovědnost zapojených jedinců a jejich potenciální korupční aktivity. Proto hodlá pokračovat ve zlepšování legislativního procesu u novely zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která rozšiřuje osobní působnost zákona v souladu se směrnicí Rady 20/85/EU.

Vláda se chce rovněž zaměřit na posílení kontrolních pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu. Tyto změny dané právní úpravy o působnosti Nejvyššího kontrolního úřadu by měly přinést lepší přehled a větší kontrolu nad veřejnými rozpočty. Tato kontrola by měla zahrnovat nejen stát, ale také některé územní samosprávné celky, státní fondy, státní podniky, státní příspěvkové organizace, zdravotní pojišťovny, Českou televizi, Český rozhlas a veřejné vysoké školy. Nejvyšší kontrolní úřad by měl rovněž kontrolovat i plnění mezinárodních smluv ze strany České republiky.

4.7 Monitoring kontrol

Ministerstvo vnitra nařídilo policejnímu prezidentovi vytvořit interní program proti korupci, který by hodnotil rizika korupčního chování a průběžně aktualizoval seznam všech korupčních rizik. Policie je zodpovědná za aktualizaci tohoto seznamu, který analyzuje rizika. K omezení a potlačení těchto rizik jsou vedoucími orgány přijímána konkrétní opatření. Proto jsou stanovena obecná opatření, která mají za cíl snížit potenciální riziko. Níže uvádím některá z nich:

A. Obecná opatření:

1. Striktní dodržování právních a interních předpisů během řízení;
2. Důraz na transparentnost všech aktivit, kde může dojít ke korupci;
3. Respektování etických kodexů;
4. Pokud je to možné, sledování názorů třetích stran a získávání zpětné vazby o možném výskytu korupce;

B. Opatření při zadávání veřejných zakázek:

5. Přesné postupování podle právních předpisů;
6. Povinné školení managementu v oblasti veřejných zakázek;
7. Zajištění transparentnosti při hodnocení nabídek a podmínek v nediskriminačním procesu;
8. Sestavení výběrové komise tak, aby byla eliminována možnost korupčního jednání;
9. Vytvoření vícestupňového systému pro rozhodování a tím udržení efektivního kontrolního systému.⁴²

4.8 Whistleblowing (ochrana oznamovatelů)

Výraz „whistleblowing“ je odvozen z anglického slovního spojení „to blow the whistle“, což v překladu znamená „zafoukat do píšťalky“. Tento termín představuje proces, kdy oznamovatel v organizaci varuje nebo upozorňuje na nekalé, neetické, nelegální či nepřijatelné jednání nebo chování. Koncept whistleblowingu se poprvé objevil v teoretické rovině v angloamerickém prostředí koncem 60. let.⁴³

Osoba, která odhaluje nekalé praktiky, je známá jako whistleblower, což je anglický výraz označující jednotlivce, který upozorňuje na takovéto jednání - doslova „ten, kdo píská na píšťalku“. V českém prostředí se často používá označení oznamovatel, nicméně může být nazýván i jako informátor nebo stěžovatel. Negativními synonymy pro whistleblowera jsou udavač, donašeč, bonzák nebo práskač. V české historii bylo oznamování a informování většinou vnímáno negativně. Obyvatelstvo bylo často nuceno k udávání, zejména v období čarodějnických procesů 17. století, v období Obrození v 18. století proti jezuitům, později za Bachova policejního absolutismu (1848 až 1859), stejně jako za nacismu a v dobách Studené války. To vysvětluje, proč všechny výrazy, kterými se označuje tato činnost, nesou negativní konotace.⁴⁴

⁴²INTERNÍ PROTİKORUPČNÍ PROGRAM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY: Příloha k RPP č. 140/2020. In: . 2020. Dostupné také z: file:///C:/Users/42073/Downloads/Protikorup%C4%8Dn%C3%AD_program_Policie_%C4%8CR_2020.pdf.

⁴³ KOUKAL, Pavel. Whistleblowing v praxi: průvodce pro veřejné instituce i obchodní společnosti. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., [2020]. ISBN 978-80-7635-047-2. str. 10

⁴⁴ PICHRT, Jan a Jakub MORÁVEK, ed. Whistleblowing: minulost, přítomnost, budoucnost.

Nahlášení nepravostí často přináší mnoho nepříjemností. Whistleblower se vystavuje riziku diskriminace a odvetných opatření, jako je například ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele, opovržení ze strany společnosti, obtíže při hledání dalšího zaměstnání a v extrémních případech i vyhrožování nebo újma na zdraví. Ochrana osob, které oznamují korupci, by mohla přispět k tomu, aby whistlebloweři neměli obavy z toho, že nahlásí nekalé praktiky.⁴⁵

4.8.1 Kdo je whistleblower?

Whistleblower je jedinec, který má uvnitř organizace, v níž působí, privilegovaný přístup k informacím a upozorňuje na nezákonné nebo neetické praktiky. Jelikož whistleblower nemá žádnou pravomoc k tomu, aby sám zasáhl proti takovým praktikám, je zásadní, aby existoval mechanismus pro nahlášení nekalého jednání někomu, kdo má pravomoc podniknout opatření ke zlepšení situace. Tyto instituce musí rovněž ověřit, zda jsou informace pravdivé, či nikoliv.⁴⁶

Whistleblower může být současný nebo bývalý zaměstnanec, člen výborů, dozorčích rad nebo i osoba, která není součástí organizace, ale má informace o nekalém chování. Důvody pro whistleblowing mohou být různorodé: od ochrany veřejného zájmu, dodržování etických principů až po pohnutky založené na osobním svědomí.

V oblasti veřejné správy lze whistleblowery chápat jako strážce veřejného zájmu, kteří riskují svou kariéru nebo pověst, aby upozornili na nezákonné či neetické praktiky a přispěli k větší transparentnosti a zodpovědnosti ve společnosti.⁴⁷

4.8.2 Externí a interní whistleblowing

Praha: WoltersKluwer, 2020. Právní monografie (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7676-027-1. str. 120-121

⁴⁵ TERRACOL, Marie, 2018. *The Best Practice Guide for Whistleblowing Legislation*, Berlín: Transparency International, 78 s. [cit. 2020-02-15]. ISBN 978-3-96076-083-2. str. 1-4

⁴⁶ PAVLIŠOVÁ, Radka, 2014. *Whistleblowing není donašečství: Příručka nejen pro oznamovatele*. Praha: Transparency International ČR. ISBN 978-80-87123-22-5. Str. 11-12

⁴⁷ JEZKOVA, Helena. *Co je whistleblowing? A co přináší zákon o ochraně oznamovatelů?* Online. 2023. Dostupné z: <https://www.nntb.cz/blog/whistleblowing-vyznam>. [cit. 2024-03-01].

Whistleblowing se obvykle rozděluje do dvou kategorií. Interní whistleblowing nastává, když někdo podává zprávu uvnitř organizace. Zaměstnavatelé často zavádějí vnitřní oznamovací systémy, aby umožnili zaměstnancům a dalším zainteresovaným osobám ozvat se, pokud se setkají s neetickým jednáním.

Naopak externí whistleblowing se odehrává, když osoba veřejně oznamuje protiprávní jednání, tedy přímo policii, médiím nebo například na sociálních sítích. Oznamovatelé se obvykle uchylují k této možnosti, pokud:

- Nemají důvěru ve vyšetřovací nebo oznamovací systém zaměstnavatele.
- Již se pokusili interně upozornit na problém, ale bez výsledku.
- Neexistuje v organizaci žádný interní oznamovací systém.⁴⁸

4.7.3 Trestně právní úprava ochrany oznamovatelů

Nově schválený zákon č. 171/2023 Sb. o ochraně oznamovatelů, účinný od 1. srpna 2023, má za cíl zlepšit postavení osob, které oznamují nekalé jednání, a poskytnout jim ochranu před případnými represáliemi ze strany zaměstnavatele. Tento zákon vychází z transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1937 ze dne 23. října 2019, která se týká ochrany osob, jež oznamují porušení práva Unie, a převádí její ustanovení do českého právního řádu.

Česká republika měla povinnost transponovat Směrnici do svého právního řádu do 17. prosince 2021. Avšak uplynutím více než roku a půl od této lhůty se Směrnice stala přímo závaznou pro všechny subjekty podléhající této směrnici. Od 1. srpna 2023 totiž začal platit nový zákon, kterým se Směrnice transponuje do českého právního systému.

Cílem Směrnice a nového zákona je zakotvit právně tzv. whistleblowing, tedy ochranu osob, které se rozhodnou upozornit na nepravosti ve svém okolí a informovat o nich příslušné instituce. Klíčovým principem nové právní úpravy je chránit oznamovatele před možnými represáliemi ze strany zaměstnavatele, jako je například snaha o propuštění dotyčného oznamujícího zaměstnance. Ochrana identity oznamovatele je zajištěna a klade se na ni velký důraz. Nicméně v případě, že je

⁴⁸JEZKOVA, Helena. Co je whistleblowing? A co přináší zákon o ochraně oznamovatelů? Online. 2023. Dostupné z: <https://www.nntb.cz/blog/whistleblowing-vyznam>. [cit. 2024-03-01].

oznámení považováno za relevantní a důvěryhodné a je předáno orgánům veřejné moci, mají tyto orgány zákonné právo požadovat odhalení identity oznamovatele.

Nový zákon představuje vyvážený kompromis mezi minimalistickým a příliš důrazným přístupem k této problematice. Například nový zákon rozšiřuje okruh jednání, která lze oznamovat, zahrnující i trestné činy a vybrané přestupky, za které hrozí pokuta minimálně 100 tisíc Kč.

Na rozdíl od shora uvedené směrnice však nový zákon nevyžaduje povinnost vyřizovat anonymní oznámení, ale stanovuje, že oznamovatel musí poskytnout své osobní údaje, jako je jméno, příjmení a datum narození, nebo jiné údaje, které umožní jeho identifikaci. Přestože zaručení anonymity může snížit obavy oznamovatelů ohledně represí ze strany zaměstnavatele, možnost podání anonymních oznámení představuje riziko zneužití systému.⁴⁹

⁴⁹BOROVÍČKA, Mgr. Bc. Roman. Ochrana oznamovatelů dle zákona o ochraně oznamovatelů. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ochrana-oznamovatelu-dle-zakona-o-ochrane-oznamovatelu>. [cit. 2024-03-20].

5 Obecné charakteristické znaky (nejen) pachatelů korupčních trestných činů ve výkonu trestu

Tato kapitola se zaměřuje na reálně spáchané korupční trestné činy osobami, kteří buď podleli korupci z několika možných příčin, nebo identifikuje, co by konkrétní osoby vedlo, aby korupci podleli, apod. Tato kapitola se tedy obšírně věnuje obecným charakteristickým znakům (i) pachatelů korupčních trestných činů ve výkonu trestu, (ii) jiných pachatelů s cílem zjistit jejich tendenčnost k možnému korupčnímu jednání, (iii) osob – příslušníků bezpečnostních sborů a jejich praktických zkušeností s možným korupčním jednáním. Data byla získávána jak formou ankety, tak formou anonymního rozhovoru, a to vše především se zaměřením na znaky a pohnutky, které (by) pachatele ke korupčnímu jednání vedly.

Společné znaky pachatelů a obecné profesní důvody:

- neschopnost nebo neodbornost vedení,
- přítomnost nadbytečného volného času,
- nedostatek průhlednosti v procesech rozhodování,
- nedostatek inspirujících vzorů,
- nedostatečná informovanost,
- ztráta nebo nedostatek osobní identity,
- materiální a finanční podhodnocení,
- nedostatek etických standardů, etická dezorientace,
- nepochopení loajality a přátelství,
- pokles kontroly,
- podceňování náboru.

Nepochybně v prevenci korupce v pracovním prostředí hraje klíčovou roli emocionálně stabilní (spokojený), obětavý, empatický, vnímavý, důsledný, pracovitý, diskrétní a odborně zdatný vedoucí, který má schopnost detekovat signály korupce. Samozřejmým předpokladem takového manažera je absence korupční toxicity v jeho rodině. Tam, kde je zvykem řešit jakýkoliv problém s agresí nebo prostřednictvím vlivných osob a peněz,

a nikoli konstruktivně, třeba i za cenu nemalého úsilí, trpělivosti a zdánlivé ztráty, jen těžko najdeme člověka popsaného v předchozí větě tohoto odstavce.⁵⁰

Individuální příčiny pachatelů:

Člověk může mít a většinou má tendenci selhat při řešení osobních problémů. Může být zatížen nadměrnou pracovní zátěží a mít nedostatečně loajální či nevhodný vztah se svým zaměstnavatelem. Někdy člověk touží po uznání a prestiži, zatímco jindy trpí nízkým sebevědomím a nechce vyčnívat. Lidé mohou projevovat lehkomyšlnost nebo charakterové slabosti. Někteří jsou závislí na někom nebo něčem.

Pokud jde konkrétně o příslušníky bezpečnostních sborů, mezi nejčastější slabosti a rizikové faktory u této skupiny osob patří:

- Chybějící/nedostatečné předpisy pro stanovení konkrétních etických norem.
- Rozporuplné právní předpisy umožňující svévoli jedince při výkladu právního ustanovení.
- Neexistence registru pro záznam případů nevhodného působení veřejné osoby.
- Neexistující/neúčinné mechanismy pro hlášení případných darů v souladu se zákonem o střetu zájmů, kodexem chování veřejných činitelů, zákonem o prevenci a boji proti korupci a rozhodnutím vlády, kterým se stanoví přípustná hodnota darů nabízených jako symbolické, ze zdvořilosti nebo v rámci protokolu.
- Nedostatečné provádění mechanismů finančního řízení a kontroly.
- Nedostatečná znalost národních protikorupčních norem, vytváření rizik, jako je snížená ostražitost a povědomí o požadavcích na bezúhonnost a důsledky korupčního jednání.⁵¹

⁵⁰Psychologické faktory (policejní) korupce: aktivace, direkce a perzistence - LIT298076CZ: Státní zastupitelství č. 5/2021. In: . WoltersKluwer ČR.Str.5 bod 6.2

⁵¹Psychologické faktory (policejní) korupce: aktivace, direkce a perzistence - LIT298076CZ: Státní zastupitelství č. 5/2021. In: . WoltersKluwer ČR. Str. 5 bod. 6.3

5.1 Motivace a její význam (ve vztahu k páčání korupce)

Motivace je v psychologii termín, který má různý význam v závislosti na období, ve kterém byla zkoumána. Motivace se týká cílů, snahy, hodnot a ideálů, které ovlivňují lidské jednání. Je důležité brát v úvahu společensko-historické souvislosti. V minulosti se motivace zakládala na různých principech, například v antickém období nebo ve středověku. Dnes je důraz kladen na konzum, materiální blahobyt, peněžní zisk a rychlost. To může vést k povrchnosti a nestabilitě. Materiální kultura může převýšit všeobecné vzdělání a životní úroveň. Každý z nás má své potřeby, ale žádná společensko-ekonomická struktura nemůže zaručit jejich úplné uspokojení. Někteří jedinci mohou reagovat na nedostatek uspokojení napětím nebo kriminálním chováním, což je právě živná půda pro případnou korupci.

Etymologicky pochází slovo “motivace” z latinského “moveo”, což znamená pohyb nebo vášeň. Podle Milana Nekonečného je motivace vnitřní proces, který vychází z potřeb a směřuje k žádoucímu stavu. Může být vyvolána vnitřními impulsy nebo vnějšími podněty, jako jsou finanční odměny nebo pobídky. Milan Lindner definuje motivaci jako psychický proces, který iniciuje chování a jednání jednotlivce a dává mu konkrétní účel a směr. Motivační proces je ovlivněn rozhodnutím, které je rozhodujícím určovatelem směru činností vyvolaných motivem. I když jsou různé části motivace důležité, klíčovým momentem je akt výběru (protože často existují alespoň dvě možnosti: jedna schválená a druhá nepřijatelná). Rozhodnutí je tedy procesem, který odlišuje lidi od zvířat, protože lidé dokáží anticipovat budoucnost.

Vnitřní psychický důvod nebo vnitřní příčina jednání tvoří motiv, což je zážitek nebo působení, které přináší nějaké uspokojení. Podle V. Hataly je motiv definován jako pocitování a uvědomování si stavu subjektivní nespokojenosti člověka se status quo kolem něho a v něm. Nespokojenost s aktuálním stavem je esenciálním principem a nevyhnutelnou přirozenou stimulací pro lidský vývoj. Vztah k trestnému činu je tedy základem pro motiv trestné činnosti, která je kvalifikovaným fenoménem činnosti.

Motivace a korupce jsou zkoumány nejen v psychologii a právu, ale také v sociologii, ekonomii a filosofii. Motiv je subjektivní a relativní; pachatel korupce není spokojen se svou situací kolem sebe, se svým majetkem a prací, trpí pocitem křivdy.

V latinsko-českém slovníku lze nalézt substantivum “stimulatio”, které se překládá jako podnět nebo popud. Sloveso od tohoto slova je “stimulo”, což znamená podněcovat, pobádat, trápit nebo projevovat soucit. Jiří Plamínek ve své publikaci vizuálně ilustroval rozdíl mezi stimulem a motivem následovně: stimul na jedno pohlaví (vzrušivé) působí druhé sympatické pohlaví (vnější situace), zatímco v případě motivu (vnitřních pohnutek) hraje klíčovou roli vnitřní svět člověka. Jinými slovy, stimulujeme, pokud odměňujeme, krmíme a napájíme. Motivujeme, pokud se trefíme do nitra člověka.⁵²

5.1.1 Funkce motivace

Motivace plní tři klíčové funkce:

1. Aktivace (vzbuzení chování): Motivace vyvolává určité chování a jednání člověka, které je provázeno snahou dosáhnout cíle. Během tohoto procesu se vynakládá větší nebo menší množství energie.
2. Směrování (zaměření chování): Motivace orientuje chování a jednání člověka určitým směrem. Může odvracet od jiných směrů a usměrňovat činnosti.
3. Udržování (perzistence): Motivace trvá tak dlouho, dokud není dosaženo cíle, kterým je nasycení motivu. Poté dochází k pravidelnému ukončení činnosti.⁵³

⁵²Psychologické faktory (policejní) korupce: aktivace, direkce a perzistence - LIT298076CZ: Státní zastupitelství č. 5/2021. In: . WoltersKluwer ČR.Str.3 bod 4

⁵³ Tamtéž str. 4, bod č. 5

5.2 Praktická část

5.2.1 Nestandardizovaný rozhovor

Tato bakalářská práce přináší anonymní rozhovor s bývalým odsouzeným za korupční trestný čin. S ohledem na právní předpisy, které nám brání provádět rozhovory s vězňenými osobami, bylo rozhodnuto zachovat naprostou anonymitu respondentů. V souladu se zákonem o služebním poměru není tedy možné vydávat utajované informace z prostředí vězeňských zařízení. Tento rozhovor je alternativním způsobem, jak přiblížit téma korupce a její dopady.

Tento rozhovor se zaměřuje na příběh jedné konkrétní osoby, která se ocitla ve středu korupční aféry. Bývalý odsouzený sdílí svůj příběh, pocity a pohled na události, které ho dovedly k trestnímu stíhání a následnému pobytu ve vězení. Rozhovor poskytne možnost nahlédnout do nitra člověka, který se ocitl na straně zákonem zakázaných jednání a který zažil následky svých činů na vlastní kůži. Jeho zkušenost může sloužit jako ponaučení, vyzdvižení důležitosti etiky a morálních hodnot v našem každodenním životě.

Doufám, že tento rozhovor Vás osloví a poskytne Vám nový pohled na problematiku korupce a její dopady na jednotlivce i společnost jako celek. (viz. Přílohy II)

5.2.2 Anketa

Provedení kvantitativního výzkumu v rámci bezpečnostních sborů představovalo výzvu, která by z hlediska průzkumu mohla být značně problematická. S ohledem na zajištění důvěrnosti informací a specifika práce některých bezpečnostních složek, jako je například Bezpečnostní informační služba (BIS), Úřad pro zahraniční styky a informace (UZSI) nebo Vojenské zpravodajství (VP), by bylo obtížné získat úplný a reprezentativní vzorek pro výzkumné účely.

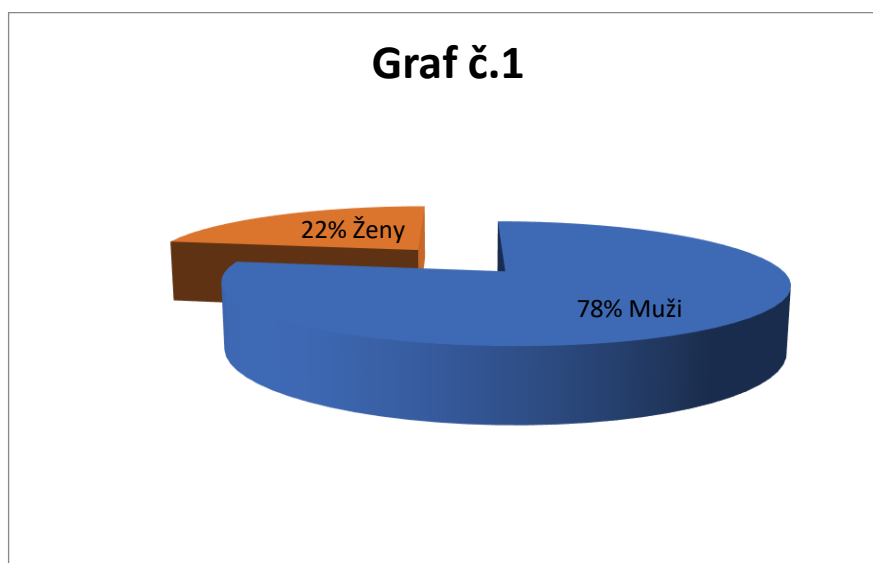
Z tohoto důvodu byla zvolena metoda ankety jako nástroj pro sběr dat v rámci této bakalářské práce. Anketa poskytuje flexibilitu a umožňuje respondentům vyjádřit své názory a postřehy bez nutnosti účastnit se osobního rozhovoru nebo poskytnout podrobné informace o své práci. Tato metoda je vhodná pro získání širokého pohledu na téma korupce v bezpečnostních sborech, aniž by byla narušena citlivá povaha jejich činnosti.

Vzhledem k tomu, že někteří příslušníci bezpečnostních sborů mohou pracovat v utajení, je nezbytné zachovat jejich anonymitu a zajištění důvěrnosti jejich odpovědí. Tato anonymita je klíčová pro získání důvěryhodných dat a zachování integrity výzkumného procesu.

Tato anketa se zaměřuje na zkoumání postojů a vnímání příslušníků bezpečnostních sborů k tématu korupce a hodnotí efektivnost prevence korupce v rámci těchto organizací. Anketa slouží jako prostředek k získání jejich názorů a přispívá k pochopení komplexní povahy korupčního jevu v prostředí bezpečnostních složek.

Autor bakalářské práce rozšířil cíl práce ve formě anonymní ankety, kde jsou osloveni příslušníci bezpečnostních sborů, kteří odpovídali na 14 otázek související s korupčním jednáním. Cílem výzkumu bylo detekovat možný výskyt korupce. V rámci systematizace výzkumných otázek byly první čtyři otázky cíleny na rozdělení příslušníků podle věku, doby služebního poměru, vzdělání a kraje. V dalších otázkách respondenti odpovídají na možné korupční situace, kterých byli svědky, či dokonce aktéry. V posledních otázkách se zpracovatel zaměřil na protikorupční opatření, jejich šetření a prevenci.

Otázka č. 1: „Jste muž či žena?“

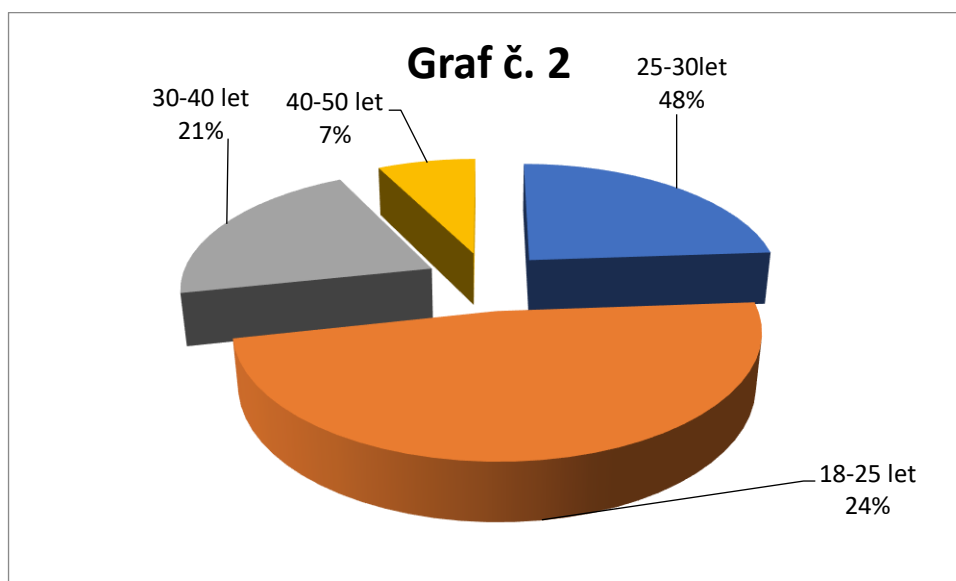

Obrázek 8 Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní

Ve skupině 134 respondentů bylo zjištěno, že 104 z nich jsou muži a 30 jsou ženy. To naznačuje výraznou převahu mužů mezi respondenty. Tato informace o pohlaví respondentů může být důležitá pro další analýzu výsledků ankety s ohledem na potenciální rozdíly ve vnímání korupce a přístupu k otázkám integrity mezi muži a ženami v bezpečnostních sborech

Otázka č. 2: „Do jaké věkové kategorie spadáte?“

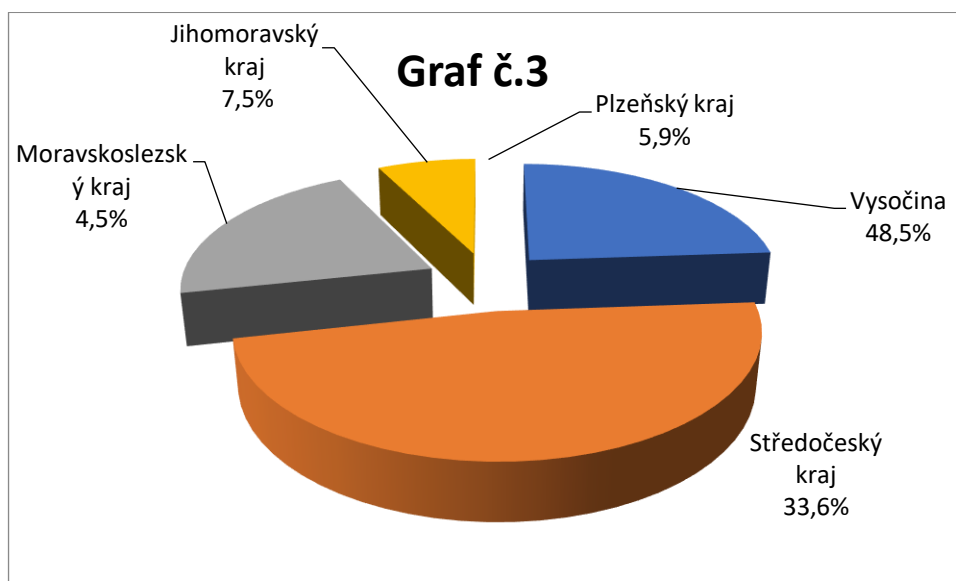
Obrázek 9 Věková kategorie

Zdroj: vlastní

- 18-25 let: 23.88 % (32 respondentů)
- 25-30 let: 47.76 % (64 respondentů)
- 30-40 let: 20.90 % (28 respondentů)
- 40-50 let: 7.46 % (10 respondentů)

Tato data poskytují užitečný pohled na věkovou strukturu dotazovaných respondentů a mohou být využita při interpretaci výsledků ankety v kontextu různých věkových skupin. Může to poskytnout vhled do toho, jak věk může ovlivňovat postoje, názory a zkušenosti s korupcí a integritou v rámci bezpečnostních sborů.

Otázka č. 3: „Z jakého jste kraje?“

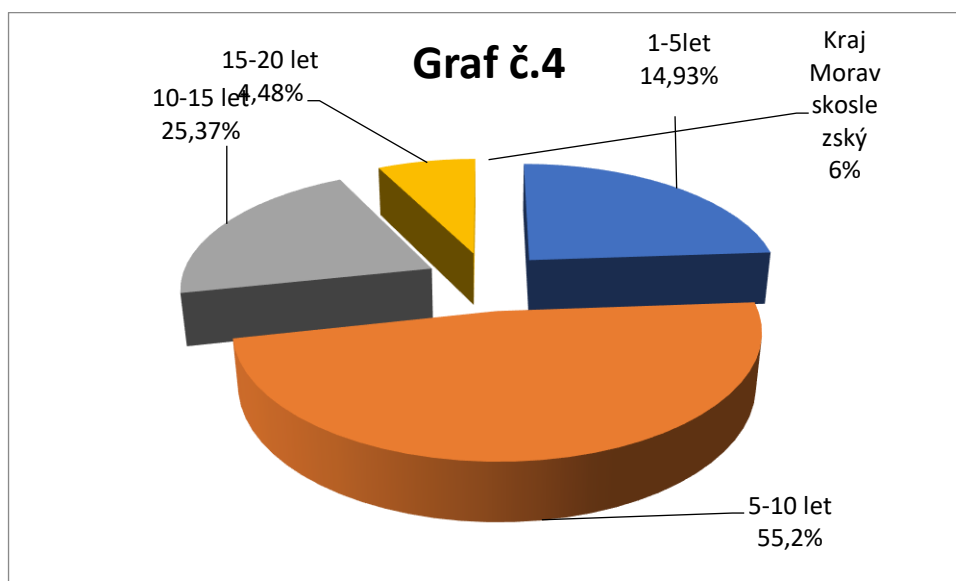
Obrázek 10 Kraj respondentů

Zdroj: vlastní

- Vysočina: 48.5 % (65 respondentů)
- Středočeský kraj: 33.6 % (45 respondentů)
- Moravskoslezský kraj: 4.5 % (6 respondentů)
- Jihomoravský kraj: 7.5 % (10 respondentů)
- Plzeňský kraj: 5.9 % (8 respondentů)

Tato data umožňují porozumět geografickému původu respondentů a mohou být důležitá pro analýzu a interpretaci výsledků ankety v kontextu jednotlivých regionů.

Otázka č. 4: „Jak dlouho jste ve služebním poměru?“

Obrázek 11 Doba služebního poměru respondentů

Zdroj: vlastní

Tato anketní otázka ukázala, že většina respondentů (tj. 55,22 %) (74) je ve služebním poměru mezi 5 až 10 lety. To naznačuje, že většina respondentů má již určitou míru zkušeností a pravděpodobně již získala určitou znalost a povědomí o pracovním prostředí a procesech v rámci svého pracovního místa.

Naopak, relativně malý počet respondentů (pouze 4,48 %) (6) je ve služebním poměru déle než 15 let. To může naznačovat, že v těchto bezpečnostních sborech může existovat vyšší fluktuace personálu nebo že se jedná o relativně mladé pracovní síly.

Je také důležité vzít v úvahu, že čím déle je někdo ve služebním poměru, tím pravděpodobněji má rozsáhlejší zkušenosti a znalosti o provozu a kultuře organizace, což může ovlivnit jejich postoje a chování v různých situacích, včetně postojů k korupci.

1-5 let: 20 respondentů (14,93 %)

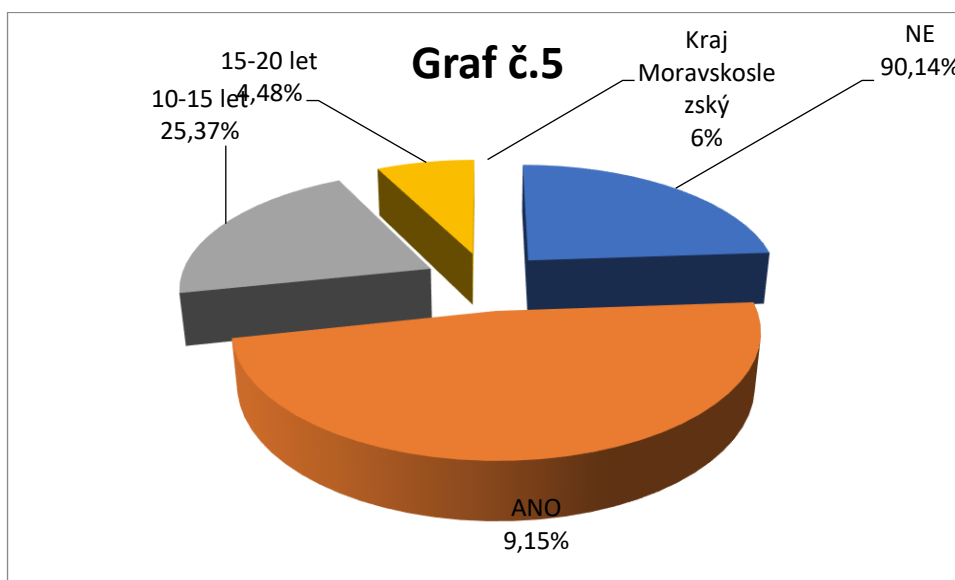
Tato skupina respondentů představuje ty, kteří jsou ve služebním poměru relativně krátce. Jejich nižší počet může naznačovat, že v dané organizaci může být vyšší

fluktuace personálu nebo že se jedná o nové přírůstky do bezpečnostních sborů. Respondenti v této kategorii mohou být stále ve fázi adaptace na své pracovní prostředí a procesy, což může ovlivnit jejich vnímání a postoje k různým aspektům práce, včetně korupce. Je důležité sledovat, jak se jejich postoj vyvíjí s časem a jaký vliv má jejich nováčkovská zkušenost na jejich chování.

10-15 let: 34 respondentů (25.37 %)

Tato kategorie zahrnuje respondenty, kteří jsou ve služebním poměru již delší dobu, což naznačuje, že mají solidní zkušenosti a povědomí o provozu a kultuře organizace. Respondenti v této skupině by mohli mít již etablované pracovní postupy a znalosti, které jim umožňují lépe porozumět různým aspektům své práce, včetně rizik spojených s korupcí. Je důležité sledovat, jak se jejich zkušenosti a znalosti promítají do jejich postojů ke korupci a zda jsou schopni identifikovat a řešit případné korupční situace v jejich pracovním prostředí.

Otázka č. 5: „Byli jste někdy svědky korupčního jednání?“

Obrázek 12 Svědci korupce

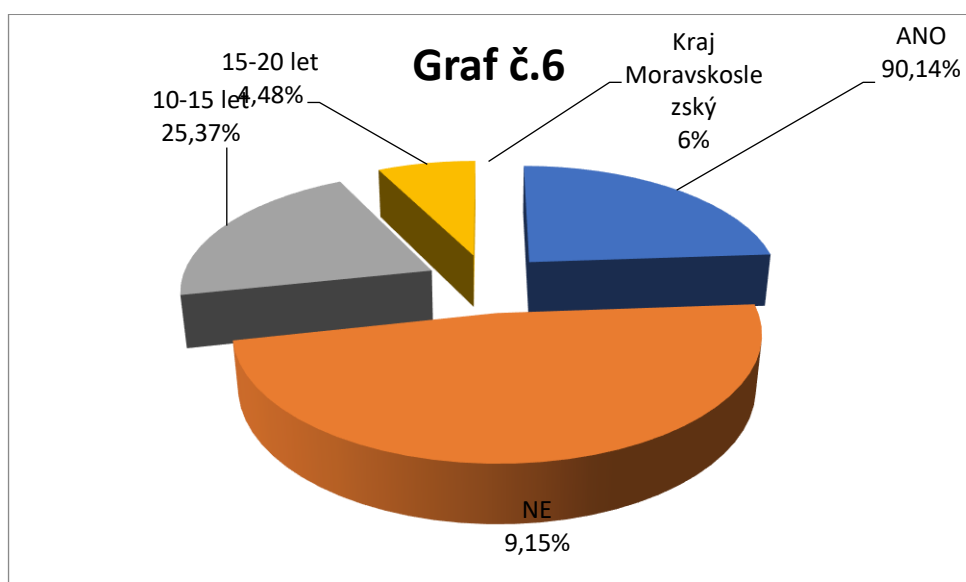
Zdroj: vlastní

- 128 respondentů odpovědělo NE, což představuje 90.14 % všech respondentů.
- 13 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 9.15 % všech respondentů.

Většina respondentů (90.14 %) uvedla, že nebyli nikdy svědky korupčního jednání. Tato odpověď může naznačovat, že v jejich pracovním prostředí neprobíhá či nebyli vystaveni korupci, nebo že nejsou schopni korupci rozpoznat.

Nicméně, 9.15 % respondentů uvedlo, že byli svědky korupčního jednání. Tato odpověď by mohla poukazovat na existenci korupce v jejich pracovním prostředí nebo na fakt, že jsou schopni rozpoznat a identifikovat korupční aktivity kolegů nebo nadřízených. Tato skupina respondentů by mohla poskytnout důležité informace pro vyhodnocení stavu integrity a etických standardů v jejich organizaci.

Otázka č. 6: „Zkoušel Vás někdo ovlivnit korupčním jednáním?“

Obrázek 13 Ovlivňující jednání

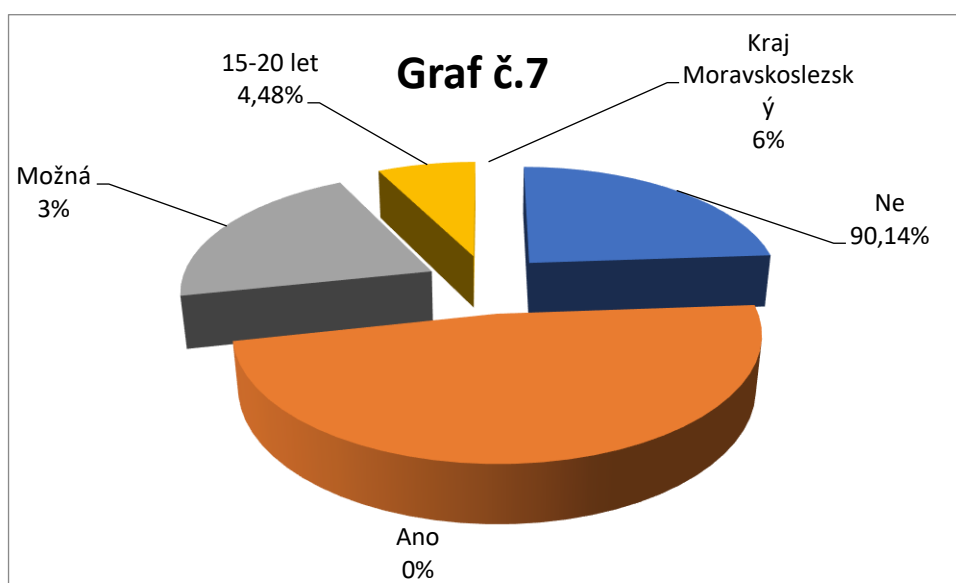
Zdroj: vlastní

- 41 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 30.60 % všech respondentů.
- 93 respondentů odpovědělo NE, což představuje 69.40 % všech respondentů.

Téměř třetina respondentů (30.60 %) uvedla, že byli vystaveni možnému korupčnímu jednání. Tato odpověď může naznačovat, že korupční praktiky nejsou v jejich pracovním prostředí neobvyklé a že jsou vystaveni pokusům o korupci ze strany svých kolegů nebo nadřízených. Tento vysoký podíl může také signalizovat problémy s integritou a etickými standardy v organizaci.

Naopak, většina respondentů (69.40 %) uvedla, že nebyli vystaveni možnému korupčnímu jednání. Nicméně, i přesto, že většina nebyla přímo oslovena s korupčními nabídkami, stále může existovat riziko nečestného jednání v organizaci, ať už v menším měřítku nebo skrytější formou.

Otázka č. 7: „Přistoupil byste k nějaké formě úplatku, pokud by to bylo opravdu výhodné?“

Obrázek 14 Přistoupení k úplatku

Zdroj: vlastní

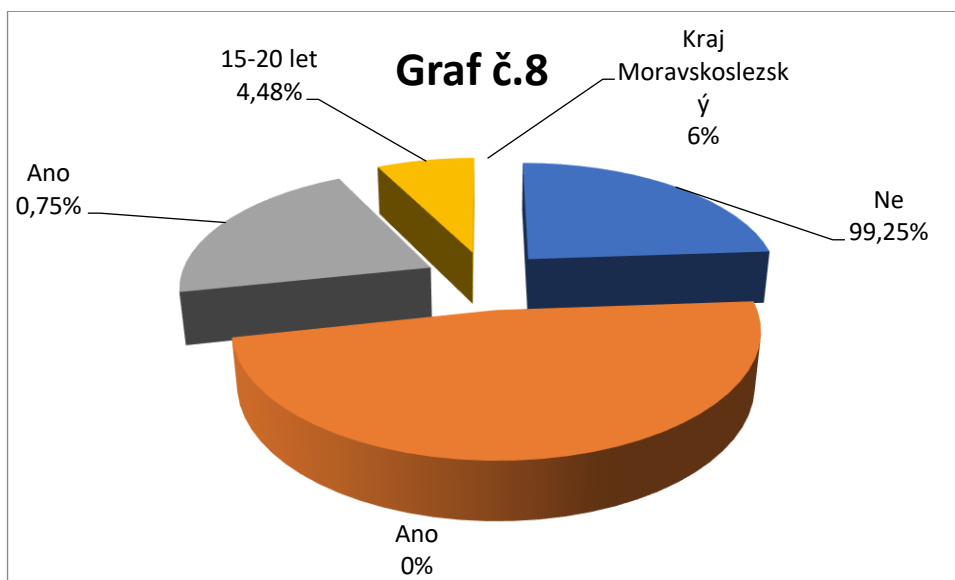
- 130 respondentů odpovědělo NE, což představuje 96.30 % všech respondentů.
- 0 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 0 % všech respondentů.
- 4 respondenti uvedli MOŽNÁ, což představuje 3 % všech respondentů.

Velká většina respondentů (96.30 %) jednoznačně odmítla myšlenku přistoupit k nějaké formě úplatku, i kdyby to bylo opravdu výhodné. Tato vysoká úroveň odmítnutí naznačuje pevný postoj proti korupci v této skupině respondentů.

Je pozoruhodné, že žádný respondent nenabídl jednoznačnou odpověď ANO na tuto otázku. To může signalizovat, že respondentům bylo jasné, že přijetí úplatku je neetické a nepřijatelné.

3 % respondentů uvedlo MOŽNÁ, což ukazuje na určitou míru váhání nebo nejistoty v jejich postoji k přijetí úplatku. Tato skupina respondentů by mohla být důležitá pro další zkoumání, aby bylo možné lépe porozumět faktorům, které by ovlivňovaly jejich rozhodnutí v případě nabídky úplatku.

Otázka č. 8: „Nabídl jste Vy někomu úplatek, který souvisel s výkonem služby?“

Obrázek 15 Nabídnutí úplatku

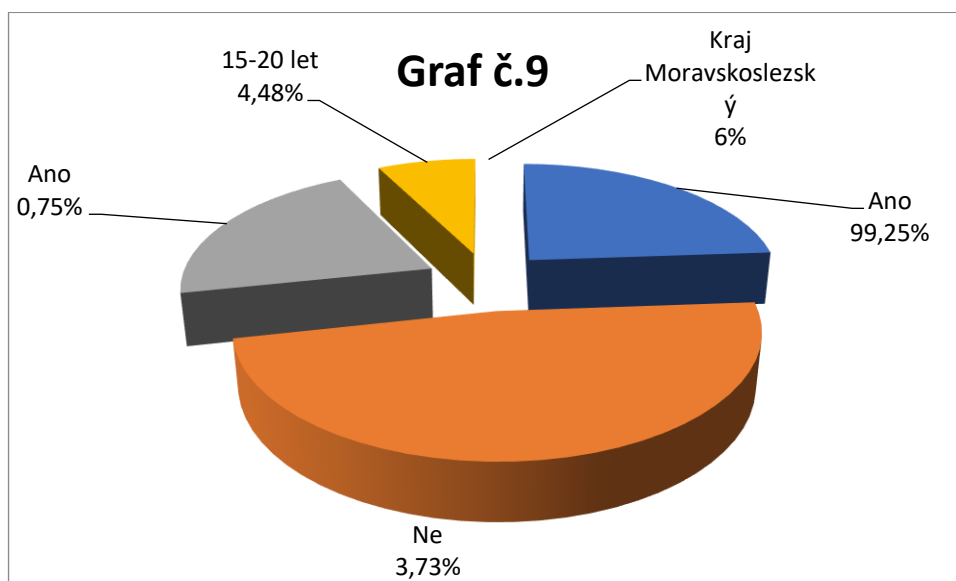
Zdroj: vlastní

- 133 respondentů odpovědělo NE, což představuje 99.25 % všech respondentů.
- 1 respondent odpověděl ANO, což představuje 0.75 % všech respondentů.

Většina respondentů (99.25 %) jednoznačně uvedla, že jim nikdy nenapadlo nabídnout úplatek někomu jinému za vlastní prospěch. Toto vysoké procento negativních odpovědí naznačuje silný postoj proti korupci a důraz na integritu mezi respondenty.

Pouze malý počet respondentů (0.75 %) uvedl, že ano, nabídl někomu úplatek v rámci svého prospěchu. I když je tento podíl malý, je stále důležité tuto situaci dále zkoumat, protože i jediná pozitivní odpověď může naznačovat potenciální problémy s integritou a etikou v organizaci.

Otázka č. 9: „Věříte, že nahlášení případů korupce povede k vhodným opatřením?“

Obrázek 16 Vhodná opatření

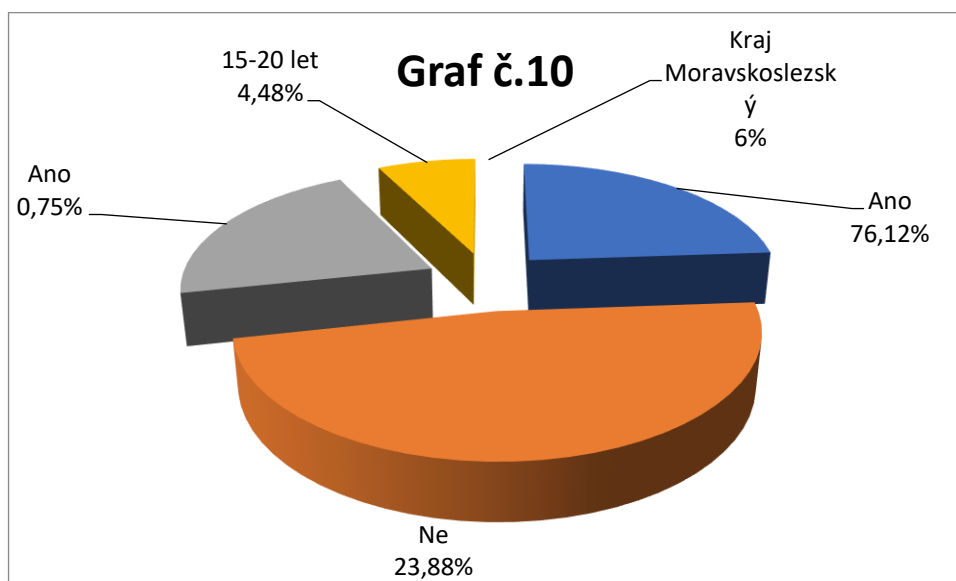
Zdroj: vlastní

- 129 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 96.27 % všech respondentů.
- respondentů odpovědělo NE, což představuje 3.73 % všech respondentů.

Většina respondentů (96.27 %) vyjádřila důvěru v to, že nahlášení případů korupce povede k přijetí vhodných opatření. Tato odpověď naznačuje, že respondenti mají víru v účinnost a spravedlnost systému, který je schopen řešit případy korupce a přijímat odpovídající opatření k ochraně integrity a transparentnosti.

Malý počet respondentů (3.73 %), kteří uvedli NE, naznačuje, že existuje určitá míra skepticismu nebo nedůvěry v tom, zda jsou instituce schopny efektivně a spravedlivě řešit případy korupce. Tato skupina respondentů by mohla mít obavy z možného nedostatku transparentnosti nebo neefektivity při zpracování nahlášených případů.

Otázka č. 10: „Myslíte si, že jsou efektivní interní vyšetřování při řešení korupce?“

Obrázek 17 Efektivita vyšetřování

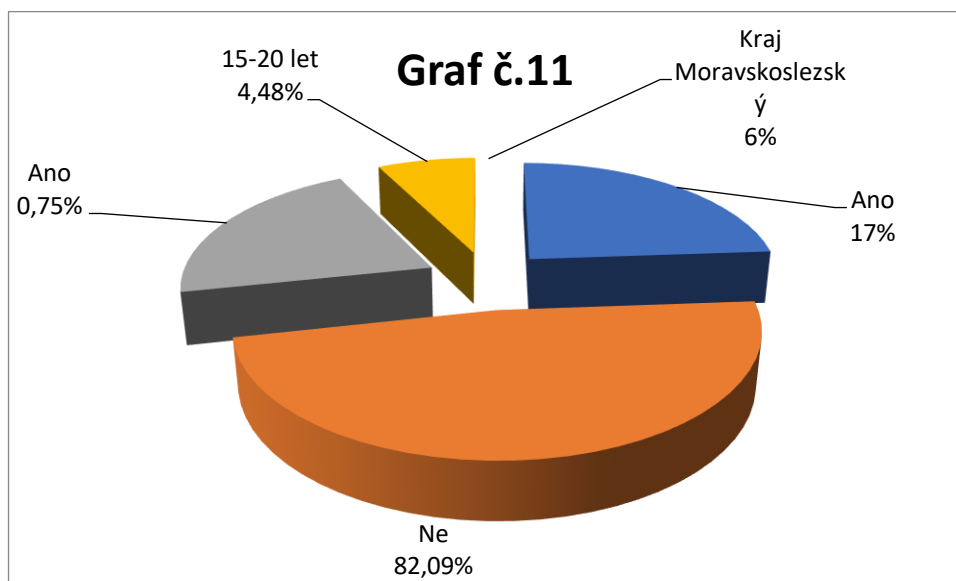
Zdroj: vlastní

- 102 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 76.12 % všech respondentů.
- 32 respondentů odpovědělo NE, což představuje 23.88 % všech respondentů.

Většina respondentů (76.12 %) vyjádřila přesvědčení, že interní šetření jsou efektivní při řešení korupce. Tato odpověď naznačuje, že respondenti mají důvěru v to, že organizace mají vhodné mechanismy a procesy pro řešení případů korupce uvnitř svých struktur.

Nicméně, téměř čtvrtina respondentů (23.88 %) odpověděla NE, což může naznačovat určitou míru skepticismu nebo nedostatku důvěry v efektivitu interních vyšetřování. Tato skupina respondentů by mohla mít obavy z možného nedostatku transparentnosti, nezávislosti nebo účinnosti interních procesů pro řešení korupce. Je důležité tyto obavy adresovat a zajistit, aby interní vyšetřování byla skutečně účinná a spravedlivá.

Otázka č. 11: „Měli jste někdy podezření, že někdo ve Vaší organizaci jedná korupčně?“

Obrázek 18 Podezření korupce

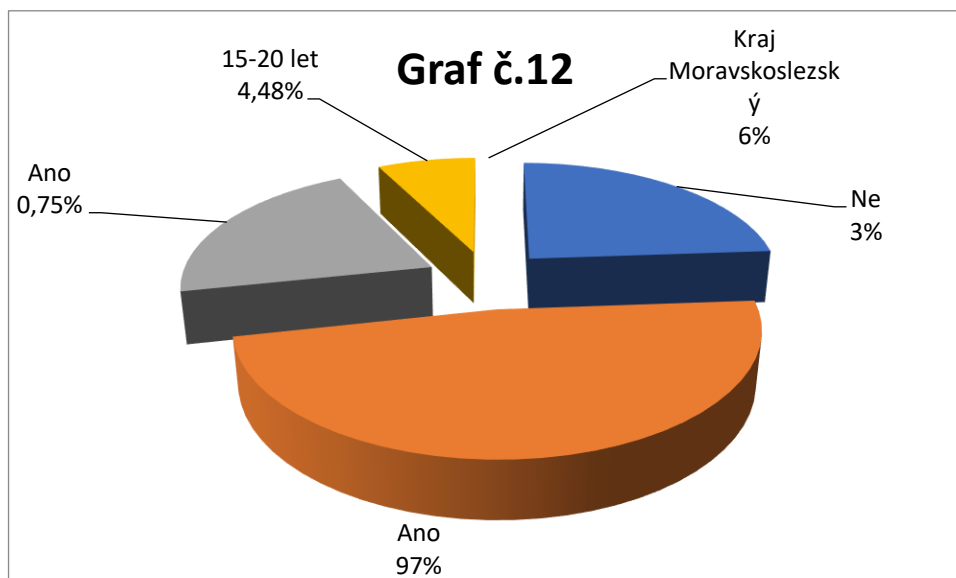
Zdroj: vlastní

- 24 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 17.91 % všech respondentů.
- 110 respondentů odpovědělo NE, což představuje 82.09 % všech respondentů.

Pouze menší část respondentů (17.91 %) uvedla, že měli někdy podezření, že někdo v jejich organizaci jedná korupčně. Toto číslo může naznačovat, že korupční praktiky nejsou běžným jevem ve většině organizací, ve kterých respondenti pracují.

Většina respondentů (82.09 %) odpověděla NE, což může naznačovat, že věří, že v jejich organizaci není korupce přítomna, nebo že nemají dostatek důkazů nebo zkušeností, aby mohli mít podezření na korupci.

Otázka č. 12: „Myslíte si, že zlepšení platebních podmínek pro zaměstnance by snížilo riziko korupce?“

Obrázek 19 Platební podmínky

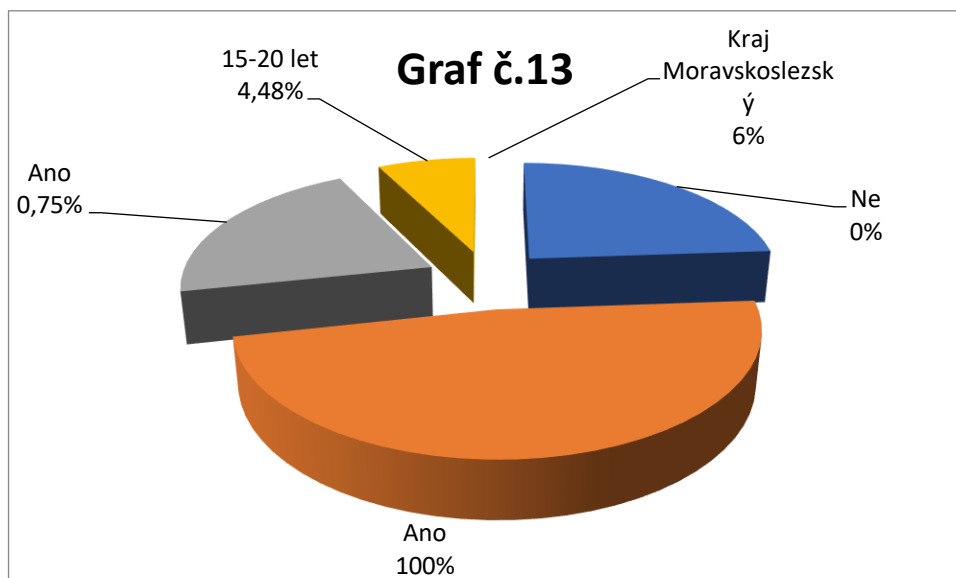
Zdroj: vlastní

- 130 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 97.01 % všech respondentů.
- 4 respondentů odpovědělo NE, což představuje 2.99 % všech respondentů.

Velká většina respondentů (97.01 %) se domnívá, že zlepšení platebních podmínek pro zaměstnance by mohlo snížit riziko korupce. Tato odpověď naznačuje, že respondenti věří, že spravedlivé a adekvátní platební podmínky mohou snížit motivaci zaměstnanců k úplatkům nebo jiným korupčním praktikám.

Pouze malý počet respondentů (2.99 %) odpověděl NE, což může naznačovat určitou míru skepticizmu nebo nedostatek důvěry v souvislosti s tím, zda by zlepšení platebních podmínek mělo skutečně vliv na snížení korupce. Tato skupina respondentů by mohla mít obavy z toho, že korupce je spíše způsobena strukturálními nebo kulturními problémy než samotnými platebními podmínkami.

Otázka č. 13: „Využili jste někdy anonymních kanálů hlášení korupce v rámci organizace?“

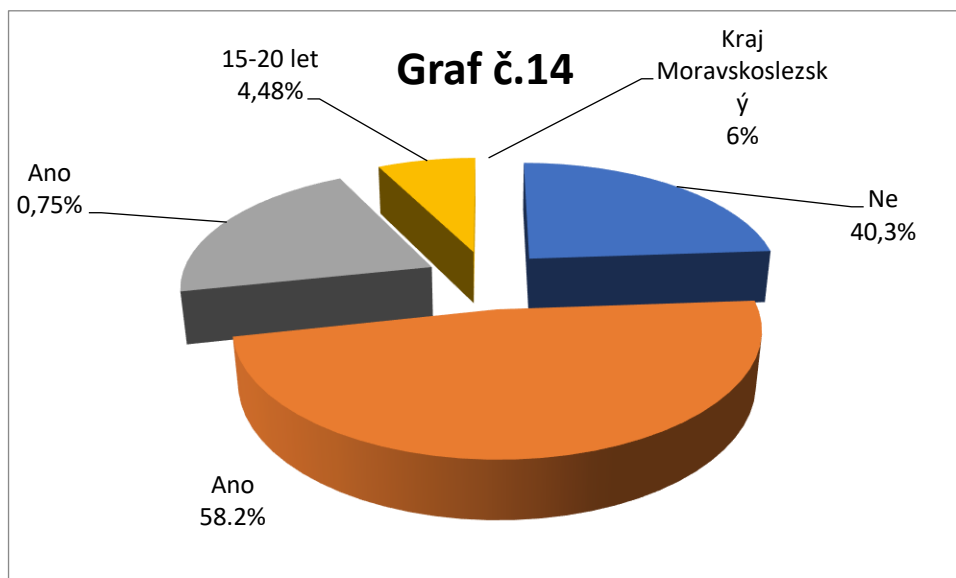
Obrázek 20 Anonymní kanály

Zdroj: vlastní

- 134 respondentů odpovědělo NE, což představuje 100 % všech respondentů.
- Žádný respondent neodpověděl ANO.

Všichni respondenti (100 %) uvedli, že nikdy nevyužili anonymní kanály hlášení korupce v rámci své organizace. Tato odpověď může naznačovat nízkou znalost nebo dostupnost takových kanálů v organizaci, nedostatečnou důvěru v jejich efektivitu nebo nedostatek informací o jejich existenci. Také to může znamenat, že respondenti preferují jiné způsoby hlášení korupce, například osobní konfrontaci s managementem nebo jinými autoritami.

Otázka č. 14: „Myslíte si, že informovanost veřejnosti o případech korupce v bezpečnostních sborech má pozitivní vliv na prevenci korupce?“

Obrázek 21 Prevence korupce

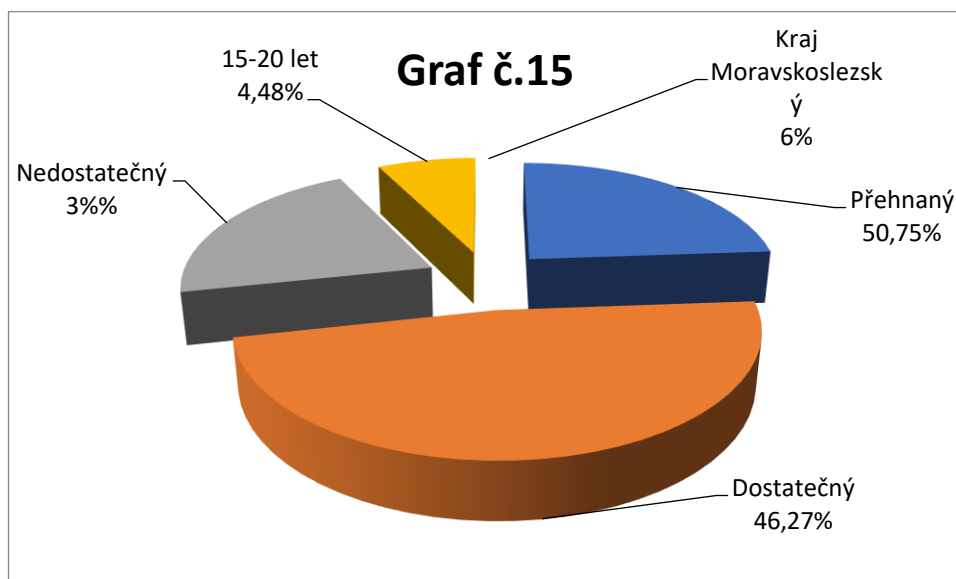
Zdroj: vlastní

- 54 respondentů odpovědělo ANO, což představuje 40.30 % všech respondentů.
- 78 respondentů odpovědělo NE, což představuje 58.21 % všech respondentů.

Menší část respondentů (40.30 %) se domnívá, že informovanost veřejnosti o případech korupce v bezpečnostních sborech má pozitivní vliv na prevenci korupce. Tato odpověď naznačuje, že tito respondenti věří, že veřejné povědomí o korupčních případech může vést k tlaku na zlepšení transparentnosti, dohledu a odpovědnosti v rámci bezpečnostních sborů.

Většina respondentů (58.21 %) však odpověděla NE, což může naznačovat, že tito respondenti mají pochybnosti o tom, že veřejné informování o korupčních případech může mít skutečný pozitivní vliv na prevenci korupce. Mohou mít obavy z toho, že veřejná média nebo politická opozice mohou zneužít informací o korupci ke svým vlastním cílům, nebo že veřejnost nemá dostatečně kritický přístup k prezentovaným informacím.

Otázka č. 15: „Jaký je váš postoj k externímu dohledu nad činností bezpečnostních sborů za účelem prevence korupce?“

Obrázek 22 Postoj respondentů k dohledu

Zdroj: vlastní

- 68 respondentů odpovědělo "Přehnaný", což představuje 50.75 % všech respondentů.
- 62 respondentů odpovědělo "Dostatečný", což představuje 46.27 % všech respondentů.
- 4 respondentů odpovědělo "Nedostatečný", což představuje 2.98 % všech respondentů.

Polovina respondentů (50.75 %) považuje externí dohled nad činností bezpečnostních sborů za přehnaný. Tato odpověď naznačuje, že tito respondenti mají obavy z přílišného zásahu externích subjektů do vnitřních záležitostí bezpečnostních sborů, což by mohlo vést k nedostatečné autonomii a efektivitě těchto sborů.

Téměř polovina respondentů (46.27 %) považuje externí dohled za dostatečný. Tito respondenti se pravděpodobně domnívají, že určitý stupeň externího dohledu je potřebný a prospěšný pro zajištění transparentnosti, zodpovědnosti a prevence korupce v bezpečnostních sborech.

Malý počet respondentů (2.98 %) uvedl, že externí dohled je nedostatečný. Tito respondenti mohou mít obavy z nedostatečné účinnosti externího dohledu nebo z

nedostatečných kontrolních mechanismů, které by mohly vést k neúčinné prevenci korupce.

6 Závěr

V rámci mé bakalářské práce jsem se zaměřil na analýzu a porovnání problematiky korupce z pohledu trestního práva v České republice a ve vybraných evropských státech, konkrétně na Ukrajinu a Slovensko. Hlavním cílem práce bylo prozkoumat škodlivost korupce a její dopad na společnost jako celek. Vedle toho jsem se snažil poukázat na nejpálčivější otázky spojené s korupcí, včetně historie a současnosti, a vysvětlit její projevy, příčiny a následky. Důraz jsem kladl také na možnosti, jak korupci předejít.

Z hlediska splnění hlavního cíle spatřuji přínos mé práce především v několika klíčových aspektech. Na základě detailní analýzy jsem identifikoval podobnosti a rozdíly v přístupu ke korupci mezi Českou republikou, Ukrajinou a Slovenskem. Lze uvést, že všechny tyto tři evropské země se potýkají s korupcí, i když v rozdílné míře a rozsahu. Tato srovnání pak mohou sloužit jako základ pro formulování účinných opatření v boji proti korupci, o což jsem se v závěru rovněž pokusil, v čemž vidím obohacení mojí prací především.

Jak uvedeno shora, všechny tři zmíněné evropské země jsou si podobné v tom, že se potýkají poměrně s vysokou mírou korupce v různých oblastech, včetně veřejného sektoru, byznysu a soudnictví. Rozdíly lze najít v jejich konkrétním zařazení na žebříčku tzv. Indexu vnímání korupce (CPI) – podle něj se Česká republika umístila za poslední rok na 41. místě, Ukrajina na 60. místě a Slovensko na 52. místě. To tedy naznačuje, že Česká republika má nižší míru korupce než na Slovensku a současně Slovensko má nižší míru korupce než na Ukrajině.

U všech třech zkoumaných zemí jsem rovněž identifikoval potřebu systémových změn, za účelem zlepšení stavu korupce: Dospěl jsem k závěru, že vláda a občanská společnost by měly vzájemně spolupracovat na systémových změnách, které posílí transparentnost a odpovědnost. Jakákoliv politická situace v České republice je takovému kroku nakloněná, na Slovensku je podle mého názoru vývoj po posledních volbách značně nejistý a je otázkou, jakým směrem se tato země do budoucna vydá (zda prozápadním nebo provýchodním směrem, a to jak z hlediska vlastního fungování, tak i přístupu ke korupci). Ukrajina bohužel čelí politické nestabilitě kvůli válečnému konfliktu na východě země, což významně ovlivňuje její boj proti korupci, když je nucena ve válečné situaci řešit jiné otázky. Celkově je ovšem podle mého názoru

důležité, aby všechny tyto zkoumané země pokračovaly v úsilí o snížení korupce a posílení právního státu. Tato srovnání mohou sloužit jako základ pro formulování účinných opatření v boji proti korupci.

Z hlediska splnění vedlejšího cíle spatřuji přínos mé práce v tom, že konkrétně identifikuji a hodnotím nejpálčivější otázky spojené s korupcí, vysvětluji její příčiny, projevy a následky. Jsem přesvědčen, že korupce je problémem, který má hluboké dopady na ekonomický a společenský vývoj. Dospěl jsem k závěru, že korupce má prapůvod především v politickém a ekonomickém prostředí. Korupce je často spojována s nedostatečnou transparentností, slabými institucemi a politickou nestabilitou s tím, že především pak nedostatek etických standardů (namísto nedostatku peněz jako takových) může vést ke korupci. Zjistil jsem, že ke korupci rovněž přispívá, že některé společnosti mají historickou toleranci vůči korupci. Nejčastější forma a projev korupce je přijímání peněz úředníky nebo darů za určité výhody, dále pak preferování rodinných příslušníků nebo přátel při obsazování pozic. Přičemž následek uvedeného je nasnadě: zneužití veřejných financí, vedoucí k neefektivnímu využívání veřejných financí. Korupce pak snižuje investice, zvyšuje náklady země a brzdí její celkový ekonomický rozvoj, podkopává důvěru občanů ve státní instituce a veřejné služby a může zhoršovat sociální nerovnosti mezi občany a omezovat přístup k veřejným službám.

V rámci své práce jsem se rovněž věnoval empirickému výzkumu zaměřeného na strukturovaný rozhovor (pachatel trestného činu korupce) a anonymní anketu stran korupce (příslušníci bezpečnostních sborů), díky čemuž jsem získal informace o konkrétních zkušenostech stran korupčních praktik a jejich dopadu na společnost, resp. samotného jedince. Z rozhovoru jsem vyvodil závěr, že pachatel svého korupčního jednání lituje a nikdy by se jej již nedopustil. Z anonymní ankety mezi příslušníky bezpečnostních sborů jsem zjistil, že tato skupina šetřených osob je z hlediska rizikovosti korupčního jednání relativně bezpečná, stabilní a korupci nepodléhá, byť je potřeba se této oblasti dále aktivně věnovat a dělat v ní osvětu. K zásadním závěrům, by bylo zapotřebí vytvořit kvantitativní výzkum průřezu populace ze všech oblastí zaměstnávání, nicméně tyto poznatky mohou pomoci při navrhování preventivních opatření a zlepšení stávajících postupů, resp. v boji proti korupci jako takové.

Na základě mnou provedené analýzy, tedy v této práci částečně formuluji určitá doporučení pro snížení korupce ve vybraných evropských státech, konkrétně v České republice, na Slovensku a na Ukrajině, a to především formou posílení právních

kontrolních právních mechanismů stran korupce, ochranu whistleblowerů, kontinuální osvětu veřejnosti a zlepšování etického povědomí o korupci. Česká republika se stále potýká s korupcí, i když došlo k určitému zlepšení, přesto jsou reformy stran korupce nezbytné. U Ukrajiny lze nalézt vysokou míru korupce, zejména v souvislosti s politickou nestabilitou a konfliktem na východě země. A nakonec Slovensko, které byt' si v oblasti korupce nepatrně polepšilo, stále čelí korupčním tlakům.

Celkově je boj proti korupci komplexním úkolem, který vyžaduje spolupráci vlád, občanské společnosti a reformy státních institucí. A proto věřím, že moje práce přispěje k lepšímu pochopení korupce a jejího dopadu na společnost.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BALOUN, Vladimír. K ekonomickým příčinám korupce : popis jevu a definice. *Kriminalistika* \CF 21\ Roč. 32, č. 4(1999), s. 273 - 281, 4 tab., lit. 10, Roč. XXXII, č.4/1999.
2. CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. 222s. ISBN 807201434X, 9788072014347.
3. DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch (eds.) ŠIMÍČEK. *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii. / Břetislav Dančák, Vít Hloušek, Vojtěch Šimíček (eds.). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. (Sborníky ; svazek č. 28). ISBN 80-210-4062-9.*
4. FEDOR, GÁL. *Několik dnů*. Academia, 2012. ISBN ISBN 978-80-200-2091-8.
5. KOUKAL, Pavel. *Whistleblowing v praxi: průvodce pro veřejné instituce i obchodní společnosti*. Praha: VerlagDashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., [2020]. ISBN 978-80- 7635-047-2.
6. MAZEL, Michal. *Sborník z odborného semináře "K otázkám korupce a úplatkářství"*. Praha: Policejní akademie České republiky. 2002.
7. NYE, Joseph S.: *Corruption and politicalDevelopment. A Cost-Benefit Analysis*. In: *PoliticalCorruption: a Handbook*. Sestavili Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston a Victor T. LeVine. New Brunswick 1993, s.996
8. OTÁHAL, T., 2010: *Korupce v České republice po roce 1989*. *Scientia et Societas*. Vol. 6
9. PAVLIŠOVÁ, Radka, 2014. *Whistleblowing není donašečství: Příručka nejen pro oznamovatele*. Praha: Transparency International ČR. ISBN 978-80-87123-22-5.
10. PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. 2007. ISBN ISBN 978-80-86861-94-4.
11. PICHRT, Jan a Jakub MORÁVEK, ed. *Whistleblowing: minulost, přítomnost, budoucnost*. Praha: WoltersKluwer, 2020. *Právní monografie (WoltersKluwer ČR)*. ISBN 978-80- 7676-027-1.
12. SVATOŠ, R., KŘÍHA, J. a kol *Korupce a další vybrané protispolečenské jevy v současné společnosti*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2015.

13. TERRACOL, Marie, 2018. The Best Practice Guide for Whistleblowing Legislation, Berlín: Transparency International, 78 s. [cit. 2020-02-15]. ISBN 978-3-96076-083-2.
14. VLADISLAV, David a NETT, Alexandr. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-562-9.
15. VANTUCH, Pavel. Korupce a kriminalita. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 171 s. ISBN 978-80-87001-09-7.

Elektronické zdroje

1. Boj proti velké korupci na Ukrajině: několik iniciativ EU, ale výsledky stále nejsou dostatečné. Online. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ukraine-23-2021/cs/>. [cit. 2024-02-06].
2. BOROVIČKA, Mgr. Bc. Roman. Ochrana oznamovatelů dle zákona o ochraně oznamovatelů. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ochrana-oznamovatelu-dle-zakona-o-ochrane-oznamovatelu>. [cit. 2024-03-20].
3. Česko stále zaostává za průměrem EU, ukazuje Index vnímání korupce - Ukrajina a Rusko. Online. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2023/>. [cit. 2024-02-12].
4. Chatham House: Are Ukraine's Anti-corruption Reforms Working?, 2018, s. 23. Strategická poradní skupina pro podporu ukrajinských reforem: Reforms in Ukraine after revolution of Dignity: what was done, why not more, and what to do next, 2019, s. 115. Online. Dostupné z: <https://euaci.eu/what-we-do/resources/are-ukraines-anti-corruption-reforms-working-research-paper>. [cit. 2024-02-06].
5. Co je korupce - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>. [cit. 2024-01-04].
6. JEZKOVA, Helena. Co je whistleblowing? A co přináší zákon o ochraně oznamovatelů? Online. 2023. Dostupné z: <https://www.nntb.cz/blog/whistleblowing-vyznam>. [cit. 2024-03-01].
7. Komise v boji proti korupci: větší závazky vedou k lepším výsledkům. Evropská komise. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_11_678. [cit. 2024-02-24].

8. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ALARMED OVER THREATS TO RULE OF LAW IN POST-ELECTION SLOVAKIA. Online. 22 January 2024n. 1. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/press/transparency-international-alarmed-over-threats-to-rule-of-law-slovakia>. [cit. 2024-02-20].

Legislativní dokumenty

1. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Vládní koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026. In: . Praha, Březen 2023. Dostupné také z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/>.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In: .
3. MINISTR SPRAVEDLNOSTI A PŘEDSEDA LEGISLATIVNÍ RADY VLÁDY. Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022. In: . 2018.
4. INTERNÍ PROTIKORUPČNÍ PROGRAM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY: Příloha k RPP č. 140/2020. In: . 2020. Dostupné také z: file:///C:/Users/42073/Downloads/Protikorup%C4%8Dn%C3%AD_program_Policie_%C4%8CR_2020.pdf.
5. Psychologické faktory (policejní) korupce: aktivace, direkce a perzistence - LIT298076CZ: Státní zastupitelství č. 5/2021. In: . WoltersKluwer ČR.

Seznam zkratk

(ÚZSI) Úřad pro zahraniční styky a informace (UZSI)

(BIS) Bezpečnostně informační služby

(VP) Vojenská policie

Seznam obrázků

Obrázek 1 Ukrajinský systém napomáhající korupce (htt)	15
Obrázek 2 Hlavní překážky zahraničních investic na Ukrajině (htt).....	16
Obrázek 3 Omezení korupce pomáha urychlit hospodářskou konvergenci s EU (studie MMF) (htt)	17
Obrázek 4 Score changes 2012 - 2023 (htt1)	19
Obrázek 5 FOCUS Průzkum veřejného mínění 1999 - 2022 (htt3)	20
Obrázek 6 Průzkum agentury FOCUS (htt4)	21
Obrázek 7 Score changes 2023 - 2023 (htt5)	22
Obrázek 8 Pohlaví respondentů.....	51
Obrázek 9 Věková kategorie	52
Obrázek 10 Kraj respondentů.....	53
Obrázek 11 Doba služebního poměru respondentů	54
Obrázek 12 Svědci korupce.....	55
Obrázek 13 Ovlivňující jednání.....	56
Obrázek 14 Přistoupení k úplatku.....	57
Obrázek 15 Nabídnutí úplatku.....	58
Obrázek 16 Vhodná opatření.....	59
Obrázek 17 Efektivita vyšetřování	60
Obrázek 18 Podezření korupce.....	61
Obrázek 19 Platební podmínky	62
Obrázek 20 Anonymní kanály.....	63
Obrázek 21 Prevence korupce	64
Obrázek 22 Postoj respondentů k dohledu	65

Seznam příloh

- I. Anketa
- II. Strukturovaný rozhovor

Přílohy

Anketa - korupce

Vážení příslušníci bezpečnostních sborů,

jmenuji se Josef Zachoval a jsem studentem třetího ročníku oboru Bezpečnostně právní činnost na Vysoké škole evropských a regionálních studií. Snažím se získat hlubší porozumění stavu korupce v našich bezpečnostních sborech, a proto jsem se rozhodl uskutečnit tuto anonymní anketu. Vaše odpovědi nám pomohou lépe porozumět faktorům, které ovlivňují korupci a posílit integritu a efektivitu našich institucí.

Tato anketa se zaměřuje na Vaše zkušenosti a názory ohledně korupce v našich bezpečnostních sborech. Budu se ptát na Váš věk, délku služby a další související informace s korupcí. Vaše účast je dobrovolná a všechny odpovědi budou zachovány v anonymní formě.

Děkuji Vám za Váš čas a účast na této důležité iniciativě.

Otázka č. 1: „Jste muž či žena?“

- **Muž**
- **Žena**

Otázka č. 2: „Do jaké věkové kategorie spadáte?“

- **18-25**
- **25-30**
- **30-40**
- **40-50**

Otázka č. 3: „Z jakého jste kraje?“

- **Středočeský kraj,**
- **Jihočeský kraj,**
- **Plzeňský kraj,**
- **Karlovarský kraj,**
- **Ústecký kraj,**
- **Liberecký kraj,**

- Královéhradecký kraj,
- Pardubický kraj,
- Kraj Vysočina,
- Jihomoravský kraj,
- Zlínský kraj,
- Olomoucký kraj,
- Moravskoslezský kraj.

Otázka č.4: „*Jak dlouho jste ve služebním poměru?*“

- 1-5
- 5-10
- 10-15
- 15-20

Otázka č.5: „*Byli jste někdy svědky korupčního jednání?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.6: „*Zkoušel Vás někdo ovlivnit korupčním jednáním?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.7: „*Přistoupil byste k nějaké formě úplatku, pokud by to bylo opravdu výhodné?*“

- Ano
- Ne
- Možná

Otázka č.8: „*Nabídl jste Vy někomu úplatek, který souvisel s výkonem služby?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.9: „*Věříte, že nahlášení případů korupce povede k vhodným opatřením?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.10: „*Myslíte si, že jsou efektivní interní vyšetřování při řešení korupce?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.11: „*Měli jste někdy podezření, že někdo ve Vaší organizaci jedná korupčně?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.12: „*Myslíte si, že zlepšení platebních podmínek pro zaměstnance by snížilo riziko korupce?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.13: „*Využili jste někdy anonymních kanálů hlášení korupce v rámci organizace?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.14: „*Myslíte si, že informovanost veřejnosti o případech korupce v bezpečnostních sborech má pozitivní vliv na prevenci korupce?*“

- Ano
- Ne

Otázka č.15: „*Jaký je váš postoj k externímu dohledu nad činností bezpečnostních sborů za účelem prevence korupce?*“

- Přehnaný
- Dostatečný
- Nedostatečný

Strukturovaný rozhovor

Zpravodaj: Dobrý den, děkuji vám, že jste si našel čas na tento rozhovor. Mohl byste nám podrobněji popsat, jak jste se ocítl ve vaší situaci spojené s korupcí?

Bývalý odsouzený: „Dobrý den, ano, rád Vám povím o tom, jak to vše začalo. Pracoval jsem na relativně vysoké pozici ve státní instituci, kde jsem měl přístup k důvěrným informacím a rozhodoval o různých obchodech a zakázkách. Postupně jsem začal dostávat nabídky od různých firem, které chtěly upřednostnit jejich nabídky nebo získat informace o plánovaných veřejných zakázkách. Nabízeli mi za to nemalé peníze, a já se nechal svést touhou po snadných penězích a luxusu.“

Zpravodaj: Jak jste se cítil, když jste byl odhalen a následně odsouzen za tyto nekalé aktivity?

Bývalý odsouzený: „Bylo to jako rána pěstí do ksichtu. Zpočátku jsem si ani nechtěl připustit, že bych mohl být odhalen. Když však policie začala vyšetřování a důkazy se začaly hromadit, uvědomil jsem si, že jsem výrazně překročil hranice. Byl to obrovský šok a pocit selhání.“

Zpravodaj: Můžete nám popsat, jak přesně probíhala ta "výměna služeb" za úplatky? Jak jste se snažil udržet své aktivity v tajnosti?

Bývalý odsouzený: „Na začátku to byly jen nevinné nabídky, ale postupem času jsem si uvědomil, že mohu vydělat velký peníze tím, že budu upřednostňovat určité firmy nebo poskytovat informace o plánovaných zakázkách. Snažil jsem se to udržet v tajnosti tím, že jsem komunikoval s firmami pouze osobně nebo prostřednictvím zašifrovaných zpráv, ale nakonec to nestačilo a moje nezákonné aktivity vyšly najevo.“

Zpravodaj: Víte, proč na vás přišli? Proč Vás začali šetřit?

Bývalý odsouzený: „Jo, bylo mi to jasné, že mě začali sledovat kvůli podezření z korupčního jednání. Přímo jsem nebyl přistižen, ale můj náhlý vzestup v životní úrovni a nedostatek příjmů, které by to mohly podpořit, byly pro policii dostatečně podezřelé. Navíc se objevily různé informace a indicie, které na mě ukazovaly jako na osobu spojenou s korupcí. Takže nebylo překvapením, když na mě přišli a začali prověřovat mé jednání.“

Zpravodaj: Co vás vedlo k tomu, abyste bral úplatky? Jaké byly Vaše motivace?

Bývalý odsouzený: „Myslím, že za mnou stála kombinace tlaku ze strany firem, které chtěly získat výhodu, a moje touha po penězích a luxusu. Chtěl jsem si zajistit lepší životní standard a neviděl jsem jinou možnost, jak toho dosáhnout. Ale teď, když na to vzpomínám, uvědomuji si, že to byla obrovská chyba.“

Zpravodaj: Jaký dopad mělo vaše jednání na vaše osobní životní a profesní okolnosti?

Bývalý odsouzený: „Dopad byl šílený. Nejen že jsem ztratil svou práci a dobré jméno, ale také jsem přišel o důvěru svých blízkých. Bylo to jako pád z vysokého vrcholu. Dnes si uvědomuji, že jsem si zcela zničil budoucnost“.

Zpravodaj: Co byste poradil lidem, kteří se mohou dostat do podobné situace?

Bývalý odsouzený: „Moje nejlepší rada by zněla, tak: Vyhněte se podvodům za každou cenu. Žádné peníze nevynahradí tu pohodu a klid s rodinou venku.“

Zpravodaj: Můžete nám trochu více vyprávět o tom, jak jste prožíval výkon trestu za mřížemi? Co se vám honilo hlavou, když jste byl odsouzený?

Bývalý odsouzený: „No, bylo to jako život v jiném světě. Zpočátku jsem měl obrovský pocit viny a hanby za to, co jsem udělal. Měl jsem spoustu času na to, abych přemýšlel o svých činech a následcích, které to mělo nejen pro mě, ale i pro mé blízké. Čas mi připadal strašně dlouhý, denně jsem sledoval, jak pomalu ubíhá, a zároveň mi připadal tak beznadějně nekonečný.“

Zpravodaj: Jak jste vnímal prostředí ve vězení a své spoluvězně? Byl jste nucen setkávat se s lidmi, kteří měli podobné osudy jako vy?

Bývalý odsouzený: „Ano, bylo to jako život v jiném světě. Vězení je místo, kde se setkáváte s lidmi z různých sfér života, a můžete se stát svědkem různých příběhů a osudů. Bylo mi velmi nepříjemné ocitnout se mezi lidmi, kteří také spáchali trestné činy, ale zároveň jsem se snažil najít v tomto prostředí nějakou oporu a podporu. Ale to Vy asi znáte.“

Zpravodaj: Jak jste zvládal myšlenku, že jste mezi těmito "hloupými" lidmi?

Bývalý odsouzený: „To bylo asi nejtěžší. Vězení může být velmi dehumanizující prostředí, a když jsem se díval kolem sebe, viděl jsem lidi, kteří udělali podobné chyby jako já, nebo dokonce horší. Bylo těžké se vyrovnat s tím, že jsem byl součástí tohoto světa, ale zároveň jsem si uvědomoval, že každý z nás má svůj příběh a své důvody.“

Zpravodaj: Jak jste se snažil najít smysl ve svém životě alespoň během trestu? Měl jste nějaké koníčky nebo zájmy, které vám pomohly překlenout tyto obtížné časy?

Bývalý odsouzený: „Snažil jsem se najít smysl ve studiu a sebereflexi. Začal jsem číst více knih a psát své myšlenky do deníku. Taky jsem se zapojil do některých vzdělávacích programů, které mi pomohly získat nové dovednosti a připravit se na život po propuštění. Ale musím říct, že to byly opravdu těžké časy, a někdy jsem se potýkal s pocitem zoufalství a beznaděje.“

Zpravodaj: Pane X, mohl byste se s námi podělit o své zkušenosti s prací ve vězení?

Bývalý odsouzený: “Samozřejmě. Bylo to pro mě opravdu těžké období. Před svým uvězněním jsem měl stabilní zaměstnání v poměrně příjemném prostředí. Najednou jsem se ocitl v úplně odlišné situaci, kde jsem pracoval na pásovce ve velmi náročných podmínkách.“

Zpravodaj: Jak jste se snažil vyrovnat s touto novou pracovní situací?

Bývalý odsouzený: “Musel jsem se snažit přijmout novou realitu a hledat způsoby, jak se s ní vyrovnat. Bylo to jako bojovat s větrnými mlýny, ale postupně jsem se s tím začal nějak smířovat.“

Zpravodaj: Jaké to bylo pracovat na pásovce ve srovnání s Vaší předchozí prací?

Bývalý odsouzený: „Byl to velký šok. Zatímco dříve jsem měl svobodu rozhodování a autonomii ve své práci, teď jsem se ocitl ve stereotypním prostředí, kde jsem byl pouhým kolečkem v stroji.“

Zpravodaj: Jak jste se cítil s tím, že jste byl zařazen do podle vás podprůměrné práce?

Bývalý odsouzený: „Bylo to ponižující. Cítil jsem se jako bych byl degradován a ztratil svou hodnotu. Ale zároveň jsem si uvědomoval, že to je součást trestu, který jsem dostal.“

Zpravodaj: Jak jste se snažil překonat tento pocit degradace?

Bývalý odsouzený: „Snažil jsem se najít smysl v této práci a hledat aspoň nějakou formu osobního rozvoje. Zkoušel jsem se zaměřit na pozitivní stránky a hledat drobné úspěchy, které mi pomáhaly překonat těžké chvíle.“

Zpravodaj: Jaký vliv měla tato zkušenost na váš pohled na práci a život obecně?

Bývalý odsouzený: „Změnila to můj pohled na mnoho věcí. Naučil jsem se nebrat nic jako samozřejmost a ocenit i ty nejmenší výhody, které mám. Tato zkušenost mě také naučila hodně o sobě samotném a o tom, jak se vyrovnávat s obtížnými situacemi“

Zpravodaj: Jaká byla vaše situace po ukončení výkonu trestu? Jak jste se snažil začít znovu po propuštění?

Bývalý odsouzený: „Po propuštění jsem se snažil najít nový směr pro svůj život. Bylo to obtížné, protože jsem se ocitl v situaci, kde bylo těžké najít práci kvůli mé minulosti. Ale rodina mi hodně pomohla. Byli mým hlavním opěrným bodem a poskytovali mi emocionální podporu a motivaci.“

Zpravodaj: Jaké byly reakce vašich dětí na vaši situaci?

Bývalý odsouzený: „Moje děti byly velmi pochopené a podporující. I když bylo obtížné jim vysvětlit, co se stalo, stáli při mně a věřili mi. Byli pro mě obrovskou motivací, abych se snažil dělat všechno pro to, abych se mohl vrátit do normálního života.“

Zpravodaj: Co vás motivovalo k tomu, abyste se snažil dostat co nejdříve ven?

Bývalý odsouzený: „Hlavním motivem byla touha po návratu do normálního života a po obnovení vztahů se svou rodinou. Také jsem chtěl dokázat sám sobě i okolí, že jsem se změnil a že jsem schopen se zapojit do společnosti jako produktivní a poctivý občan.“

Zpravodaj: Kde pracujete dnes?

Bývalý odsouzený: „Dnes pracuji jako servisní technik v malé firmě. Bylo to pro mě obtížné začít znovu, ale jsem vděčný za příležitost, kterou jsem dostal, a snažím se dělat všechno pro to, abych ukázal, že jsem se změnil a že jsem schopen se zapojit do normálního pracovního života.“

Zpravodaj: Děkuji Vám za Váš čas a otevřenost při rozhovoru. Vaše příběh je velmi poučný a nabízí ponaučení. Je jasné, že korupce má vážné následky nejen pro ty, kteří se jí dopustí, ale i pro jejich rodiny a celou společnost. Vaše zkušenost nám poskytuje vhled do toho, jak těžké může být se vrátit do normálního života po výkonu trestu za korupční jednání.

Bývalý odsouzený: “Rád jsem mohl sdílet svůj příběh. Doufám, že lidi si z něj vezmou ponaučení a uvědomí si důsledky svých činů.. Můj cíl je dnes žít poctivý život a přispívat k lepší budoucnosti.“

Zpravodaj: Děkuji Vám ještě jednou a přeji vám hodně štěstí a úspěchů ve Vašem novém životě.

Bývalý odsouzený: „Děkuji Vám za vaše přání a za to, že jste mi poskytl příležitost sdílet svůj příběh. Hodně štěstí Vám přeji také.“